

rosta

JULI

1978

nr 63

PA



S

LEES HET
INTERVIEW OP
PAG 3

MINISTER

ROSTRA

blad van de
economische
fakulteit



jaargang '77-'78

redaktie

Kees de Boer
Noor de Bruin
Tjalling Haisma

Herman van Oorschot
Auke Uilkema
Piet de Vrije
Ingrid Westerman

adres

Jodenbreestraat 23
kamer 1339
tel. 525.2497
Amsterdam
kopij zenden naar:
Fakulteitsburo
kamer 2141
Adreswijzigingen:
Studentenadministratie
Jodenbreestr. 23

voorpagina

Betteke de Gruyter
Herman Schaap

drukkerij

Kaal
Nieuwe Herengracht 61

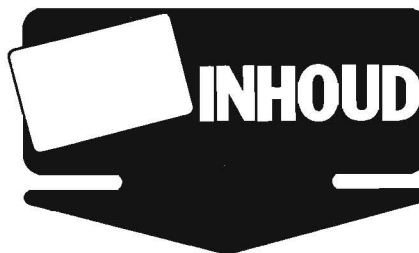


Hoewel de zon overvloedig scheen, heeft de redaktie van uw lijfblad zich toch weer uit de naad gewerkt om nog een laatste nummer voor de zomer uit te brengen. Als dit nummer bij u in de bus valt, zijn wij òf op vakantie (de gelukkigen onder ons), òf op studiereis naar IJsland (de èchte studenten uit de redaktie), òf aan het studeren voor tentamens (de zielepieten dus).

Kortom, wij zijn tot ongeveer eind augustus niet aanwezig voor de stroom kopy-leveranciers die iedere maand weer voor onze deur staan te dringen, (nou ja, ...stroom...; we zouden best nog wat meer stukken van onze lezers willen! Dus (kleine hint), besteedt uw vakantie eens aan de schrijverij). Dit nummer staat weer bol van de aktualiteit: de zware metaal (V.M.F. en Stork-Werkspoor); interview met minister Pais; I.E.B.-herprogramming; nieuw nummer Tijdschrift Politieke Economie (het 5-de nummer, dat tevens het eerste schijnt te zijn); uitslag verkiezingen; enz., enz., enz..... Kortom, de hele vakantie leesplezier voor u!

Rest ons nog u allen een zonnige, prettige vakantie toe te wensen en iedereen weer gezond, bruin en uitgerust terug te zien in september.

En natuurlijk last but not least (we spreken een aardig woordje over de crens zoals u ziet) heel veel dank voor het vele type-werk, dat dit keer weer mevrouw v. d. Horst en Jaap de Mare voor hun rekening namen.



- pag. 3 Interview met minister Pais van onderwijs
- pag. 6 IEB na de herprogramming
- pag. 7 Rond uit de Raad; Ben Sanders
- pag. 8 Reacties en uitslagen betreffende de verkiezingsuitslag
- pag.10 De zware metaal en de scheepsbouw in de moeilijkheden
- pag.13 De Aktiegroep Economen bestaan tien jaar
- pag.14 Innovatie; het nieuwe toverwoord; Schotsman hierover
- pag.16 Herprogramming; Costendorp
- pag.17 Hannover Messe
- pag.18 Tijdschrift Politieke Economie aflevering 5

Vlak voor het ter perse gaan van deze aflevering van Rostra vernamen wij dat de heer Noortman maandag 19 juni 1978 om 16.00 uur benoemd zal worden tot Buitengewoon Hoogleraar in de Verkeers en Vervoerseconomie. De heer Noortman zal zijn hoogleraarsambt openlijk aanvaarden door het uitspreken van een rede in de Aula der Universiteit. De redactie van Rostra spreekt hierbij zijn gelukwensen uit en dank de heer Noortman voor de door hem bewezen diensten aan Rostra.

INTERVIEW MET MINISTER PAIS

Een breed en uit gevarieerde problemen opgebouwd werkterrein. Een werkweek van gemiddeld 100 uur. Overleg plegen, knopen doorhakken, regelmatige konfrontaties met de Tweede Kamer. En last but not least, interviews weggeven. Ziedaar grof het profiel van een willekeurige ministersfunctie.

Sinds december zetelt een onberispelijk gekleed, klein en druk baasje aan de Nieuwe Uitleg in Den Haag. Daarbij de toenmalig vakante post op Onderwijs invullend. Recht voor de zetel, de beleidsruimte. Klein natuurlijk, want de sombere rekenmachines nemen veel plaats in (er moet ook hier bezuinigd worden !). Het uitzicht op een vriendelijk grachtje vermocht niet te verhullen, dat binnen een fris-groene plant node gemist werd. Gelukkig hadden we er een bij ons en Pais bleek deze attentie zeer op prijs te stellen.

stimulerend

Na een lange en turbulente formatie-periode is de genoegzaam bekende dr. A. Pais tot Minister van Onderwijs verkozen. Gezien de veelheid en de omvang van de problemen bepaald geen reden om dagelijks juichend ten tonele te verschijnen. Pais oordeelt echter positief en noemt zijn nieuwe werkring per saldo uiterst stimulerend. Niet in de laatste plaats omdat zijn huidige politieke functie veel meer een beleidsbepalend karakter heeft. Dat beleid bepalen noemt Pais het meest kenmerkende aspect van zijn functie. In belang vér uitstekend boven het ook niet te onderschatten management-werk op het departement. De eerste resultaten van het ministeriële denkwerk -een beleidsnota- zullen voor het zomerreces aan de Kamer aangeboden worden.

"Ik heb de indruk dat de meeste mensen die mij kennen, er ook wel van op de hoogte zijn van welke politieke kleur ik ben...". Op de vraag of het misschien een voordeel is, dat hij op landelijk niveau niet zo'n bekendheid genoot als partijpolitikus.

Ook het feit dat Pais geen onderwijs-specialist pur-sang was lijkt nu niet meer van belang. Een periode van naarstige inwerk-arbeid heeft in positieve zin zijn sporen achtergelaten. Pais was beter op de hoogte dan wij met z'n drieën tezamen !



Dr. A. PAIS

vegetarisme

Na onze voorzichtige veronderstelling dat hij bij al die drukte toch zeker wel baat zou hebben van zijn gezonde levenswijze, luidde het (ongetwijfeld enig juiste) antwoord: *"Ach... vegetarisme doet niemand kwaad hoor. Maar het is inderdaad in menig opzicht een fysiek zware functie."* *"Hoe lang hoopt u het te doen?"* *"Ik heb daar wel eens uitspraken over gedaan, maar ik zou nu willen zeggen: 'n paar jaar is uit beleidsmatig oogpunt niet veel. Een periode van vier jaar is toch wel het minimum en twee periodes maken het pas mogelijk om 'n grotere mate van kontonutiteit in het beleid te verzekeren."*

"Uw voorgangers hadden ongetwijfeld dezelfde ideeën, maar zij hadden het toch ook niet zelf in de hand." *"Nee, maar misschien zijn wij met dit kabinet wel in staat om in een kortere periode al een hele hoop dingen goed te doen."*

bezuinigingen

Onze suggestie om dan maar snel over te gaan tot de werkelijk serieuze zaken moest even verwerkt worden.

"U bedoelt ... eh ... koffie?"

Eigenlijk helemaal geen slecht idee natuurlijk. En toen gingen we over de bezuinigingen praten.

"Kunt u inmiddels, bijna een half jaar na de regeringsverklaring, iets concreter zijn over uw bezuinigingsplannen?"

"Het is zo dat voor het zomerreces (eind juni) de ombuigingsplannen bij de Kamer moeten liggen. Zo ongeveer de tijd dat uw blad verschijnt dus. Wat dat betreft zou er geen enkel geheim geschonden worden, als ik u nu uitvoerig uit de doeken zou doen, hoe, waar, hoeveel en wanneer en zo ... Dat bergt u dan op dat bandje op en dat komt dan pas over zo'n anderhalve maand in de openbaarheid. Maar ja..."

vervolg op pag. 4

gezonder verstand

Echt konkreet ging dus niet door. Wel wilde Pais ons een kijkje gunnen in de keuken van het kabinet en in zijn eigen potje. Van meet af aan was natuurlijk duidelijk dat er bezuinigd moest worden. De bekende 1½-operatie luidde wat dat betreft het afremmingstijdperk in. C.P.B.-berekeningen ("een gewoon gezond verstand wil daarbij ook nog wel eens helpen") leidden vervolgens tot de konklusie dat de ruimte voor de private sektor toch nog te beperkt zou blijven.

In dit verband wees Pais erop dat Den Uyl reeds genoodzaakt was om boven de 1½ nog 4 miljard extra te bezuinigen. Tijdens de formatie hanteerde de laatste zelfs magische formuleringen als "1½ + 4 miljard plus". Daar moeten we het, voor wat de omvang betreft, voorlopig ook maar op houden.

Inmiddels is Pais druk bezig geweest zijn aandeel in de operatie voor te bereiden. Alle posten op zijn begroting (in totaal zo'n 20 miljard) zijn doorgelicht. De aannames die er aan ten grondslag lagen zijn bestudeerd. De kostenstructuur is bekeken (80-85% van de begroting bestaat uit loonkosten!). En toen is Pais aan het schrappen gegaan. Daarbij volgens zijn toelichting natuurlijk rekening houdend met het doel van de hele bezuinigingsoperatie: de verbetering van de economische structuur en de vergroting van de werkgelegenheid. Een volmondig "Ja, beslist" krijgen we te horen op onze vraag of hij vindt erin geslaagd te zijn om zowel aan de eis van bezuiniging als aan de werkgelegenheidsdoelstelling voldaan te hebben.

W.O.-veer

Duidelijk zal natuurlijk zijn, dat met name het W.O. een veer moet laten. Pais liet ons weliswaar deze konklusie "als geschoolde ekonomen" zelf trekken, maar daar hadden we geen moeite meer mee, toen we eenmaal zijn lijstje met topprioriteiten mochten vernemen. Kleuter- en lager onderwijs, vrouwenemancipatie en volwassenenedukatie komen op de eerste plaats bij Pais. Dat neemt niet weg, dat de problemen in het H.B.O. en het W.O. voortdurend aandacht krijgen. In het P.O.O. ("u wel bekend?"... "Nee!" "Nou dat moet u toch weten") is men er druk mee bezig. Maar, "het is duidelijk dat er daar niet meer als een reële nullijn inzigt."

onaardig

"Is het niet onaardig tegenover het kabinet om bijna gelijktijdig met uw bezuinigingsvoorstellen een eisenpakket van bijna 1 miljard op tafel te leggen?" "Die berichten heb ik ook gelezen. Ik moet u echter zeggen dat ze niet van mij afkomstig zijn. Het spreekt vanzelf dat over een groot aantal zaken discussies plaatsvinden in het Catshuis. Maar ik maak er geen gewoonte van om daarover naar buiten te kleppen".



"Ik heb de indruk dat de meeste mensen die mij kennen, er ook wel van op de hoogte zijn van welke politieke kleur ik ben....."

"Toch lijkt met name de compensatie voor de kinderbijslagplannen van het kabinet helemaal te passen in uw beleid. We zaten als het ware op deze reactie van u te wachten." "Nou, dan hebben de krantenberichten uw wensen in elk geval verhoord."

Zoals reeds vermeld maken de loonkosten het overgrote deel uit van de begroting van O. & W. Is het voor Pais dan niet extra moeilijk om te bezuinigen nu hij, anders dan zijn voorgangers, de steun mist van een tamelijk rigoureuze inkomensnivelleringsbeleid? "Och voor dit kabinet geldt natuurlijk dat de lastenverdeling bij de diverse ombuigingen plaats zal vinden volgens het principe, dat de zwaarste lasten drukken op de sterkste schoulers. Wat dat betreft is er tussen de laatste kabinetten slechts sprake van een estafette, zij het dan dat de definitie van wat de sterkste schoulers zijn, kan variëren."

ingehuurd

Pais realiseert zich natuurlijk wel dat dit soort makkelijke principes moeilijk operationeel te maken zijn. Maar daarvoor, zegt hij, is hij met de anderen juist 'ingehuurd'. Hij noemt nog Van den Doel, die in die richting een paar ideeën ontwikkeld heeft.

"Maar Van den Doel benadrukt toch ook, dat er een bereidheid tot medewerking van alle betrokkenen nodig is, en dat die bereidheid niet uit de lucht komt vallen. In dit verband is het overleg met de medische specialisten voor uw beleid wel eens als toetssteen genoemd."

"Inderdaad, en eind met komt de K.H.M.G. op bezoek om o.a. over de salarissenproblematiek te spreken."

Pais wenst echter te benadrukken, dat als er offers gevraagd worden dit niet gebeurt door "een aantal schraperige lieden in Den Haag, die er een pervers genoeg in smaken om mensen in hun gevoeligste lichaamsdeel te raken, nl. in hun portemonnee." "Men moet zich goed bedenken waarom die offers gevraagd worden!"

van den doel

In de huidige sociaal-economische orde moet bij lagere groeitempi de collectieve sektor nu eenmaal ook omgebogen worden. Strukturele problemen als werkloosheid vragen mede om zo'n oplossing, aldus de bekende les samenvattend.

We konden het echter niet laten om Pais opnieuw te confronteren met zijn oud-collega. Van den Doel heeft een - de Minister natuurlijk ook bekende - heel andere les geleerd.

"Vanzelfsprekend beschouw ik de quartaire, of liever gezegd de sociaal-culturele sektor als een groeisector, waarin een hoop redelijke en zelfs urgente behoeften te vervullen zijn. De werkgelegenheid zou dan ook met name in deze sektor opgevoerd kunnen worden. Maar voor mij hoeft zo iets niet automatisch een vergroting van de collectieve sektor te betekenen. Ik vind nl. dat we serieus moeten zoeken naar mogelijkheden om hier de rol van het partikuliere initiatief te vergroten. Ik denk daarbij aan bepaalde begrotings- en financieringsmechanismen die geen vergroting van de belastingdruk tot gevolg hebben. Want vergeet niet dat deze sektor zo'n grote rol speelt in het dagelijks leven, dat kollektivering ervan grote consequenties kan hebben voor de vrijheid van de mensen."

vakgroepen

De tijd dringt, en we willen nog wat andere zaken aan de orde stellen. Studenten in de vakgroep bijvoorbeeld. Pais reageert nogal formeel. Verwijst naar de formulering in de WUB en noemt de experimenteer mogelijkheden.

"Staat u zelf misschien sympathiek tegenover dit idee?"

"Ik heb jarenlang gefunctioneerd in de vakgroep micro, waar steevast de kandidaat-assistenten in vertegenwoordigd waren. Op voet van gelijkheid hebben ze meegesproken en ik heb daar nooit rampen van ondervonden. Voor het algemene geval vind ik toch dat we ons aan de wet moeten houden."

visie

Omdat de beleidsnota nog niet aan de Tweede Kamer aangeboden was, kon Pais alweer niet konkreet uitweiden over zijn beleidsplannen betreffende o.a. de structuur van het hoger onderwijs. Een deel van zijn basisfilosofie wilde hij ons echter niet onthouden.

Pais beschouwt onderwijs enerzijds als een op zich zelf staand goed, dat mede dient om aan mensen bevrediging te schenken. Belangrijk voor ontplooiing, verdieping, kortom voor alles wat de menselijke interesse beter tot zijn recht doet komen. Daarnaast is onderwijs wezenlijk voor de inpassing in het sociaal-ekonomisch proces. En hier knelt het een en ander. Beter gezegd: hier knelt er iets bij de (tertiair-) onderwijs-geniezers.

vraag-aanbod

In de loop van de eeuw is tertiair onderwijs steeds meer een gemeengoed geworden. Genoot in het begin van deze eeuw nog slechts $\frac{1}{2}$ % van de bevolking hoger onderwijs, in 1990 zal dit 5% zijn. Een verandering in de vraag - aanbod verhoudingen is van deze ontwikkeling het gevolg. In de tertiaire sektor hanteert men, aldus Pais, nog steeds een verwachtingspatroon (t.a.v. beginsalaris, carriëremogelijkheden e.d.), dat niet meer in overeenstemming is met de voor hun relevante marktverhoudingen. Onderwijs wordt ten onrechte nog te veel beschouwd als het gouden sleutelje voor de toekomst. Pais pleit dan ook sterk voor een verandering in dat verwachtingspatroon: "want de massaliteit van hen die hoger onderwijs volgen zal onvermijdelijk konsekwenties hebben voor de aard van het werk en de beloning ervan."

verwachtingen

Als ekonomen zagen we natuurlijk nog een andere mogelijkheid.

"Waarom die verwachtingspatronen benadrukken, en niet bijv. marktbelemmeringen als studententstops, closed-shops e.d. wegemen. De vraag - aanbod verhoudingen zouden dan toch meer expliciet worden. Je hoeft dan niet meer te 'verwachten'; gewoon rondkijken is al voldoende?"

"Ik geloof ook dat de aard van de werkring niet helemaal zonder betekenis is. In Amerika bijv. heb ik meegemaakt dat het gewoon is om juist vanwege die ontplooiing een aantal jaren te gaan studeren. Het is interessant, want je werkt 40 uur in de week en daarnaast heb je een terrein waarin je je verdiept, zonder dat je daarin nu direkt professor wilt worden. Zo moet u mijn opmerking over het verwachtingspatroon zien."

"En wat betreft die toetreding. Ik hoop dat de visie die ik eerderdaags op tafel zal leggen, waarborgen kan bevatten op dat numerari fisci zo veel mogelijk tot het verleden zullen behoren."

Een visie waarin de plannen voor een herstrukturering van het tertiaire onderwijs ongetwijfeld centraal zullen staan. Pais kon hierover nog niets zeggen, maar we mogen aannemen dat het o.a. gaat om een (beperkte) integratie van H.B.O. en W.O., verkorting van de pré-doktorale studiefase en invoering van een meer op specialisatie gerichte post-doktorale fase. Kortom een meer gedifferentieerde structuur van het hoger onderwijs

titels

Pais' opmerkingen over optimale en maximale kennisverwerving en over een betere allokatie van m.n. menselijke energie ($\pm 40\%$ van de eerstejaars studeren niet af!) rechtvaardigt deze konklusies.

"Gaat u ook de titels afschaffen?"
"Nee hoor, ... zeg nou zelf, het is toch leuk om drs. op je deur te zetten."
"Of op de postgiro?"

Noor de Bruin
Ton van der Peet
Auke Uilkema

EEN DAGJE MINISTER

Donderdag 11 mei, de trein van 12.09 naar Den Haag. Een heel klein beetje zenuwachtig, een heel groot beetje hunkerend naar koffie, helaas, het Wagons-Lits karretje blijkt op een andere trein ingezet te zijn. Den Haag Centraal lijkt net Schiphol, maar goed, over onze moderne architectuur zo ik het niet hebben. Na de koffie richting Nieuwe Uitleg 1. Op de Korte Voorhout passeren we een enorme begrafenistoet, met rijen toeschouwers en veel agenten om de boel af te sluiten. Het duurt enige tijd voordat we doorhebben dat de betreffende overledene Ko van Dijk is. Na deze treurnis toch maar opgewekt een bloemenwinkel binnenges tapt om aldaar een grote palm voor Pais te kopen. Je kan niet met lege handen aankomen, nietwaar?

De Nieuwe Uitleg gevonden (na een snelle speurtocht van Auke, die over padvinderskwaliteiten beschikt), dit blijkt een heel rustig, mooi grachtje met veel bomen en redelijk schoon water. Ons uiteindelijk doel, het ministerie, blijkt een groot gerestaureerd pand te zijn.

We lopen de trap op, wat verwonderd nagekeken door twee heren in keurig pak gestoken, die zich duidelijk afvragen wat dat jonge schorum (behalve Ton, die had voor de gelegenheid een pak aangetrokken) daar komt doen. Op naar de portier, die ons verwijst naar de kamerbeheerder (dat die nog bestaat!). Een vriendelijke, oude baas, die ons in de wachtkamer neerplant. Wij wat onwennig rondkijkend en telkens opschrikkend van openzwijpende deuren, waar diverse Hoge Heren alsof ze gelanceerd worden uitschieten om dan met kwieke pas weer achter een andere deur te verdwijnen. Deze vlotte akties ontlokken ons de opmerking dat er blijkbaar toch nog ambtenaren zijn die van opschieten houden.

Er verschijnt een (hele aardige, mag ik wel zeggen) jongeman, die van de voorlichtingsdienst van het ministerie blijkt te zijn. Handjes geven en we krijgen wat informatie over de gang van zaken (we hadden tijd genoeg, want Pais liet een half uur op zich wachten), en ook vertelde hij wat over zijn werk (hij heeft met verschillende mensen gewerkt, Klein bleek een leuke baas). Dat werk houdt in het uitgeven van persberichten etc. en het bijzitten bij interviews. Deze mensen zijn zeer op de hoogte van alles, helaas praatte hij zijn mond niet voorbij, tenminste wat betreft allerlei politieke beslissingen e.d. (Want als rechtgeaarde journalisten zijn wij natuurlijk alleen maar op primeurtjes uit, desnoods komen we die te weten met slinkse praktijken).

Eindelijk, het "grote moment" is aan gebroken, we betreden door een met goud en blauwe verf beschilderde deur een halletje, daarachter pas de kamer van Pais. De jongen van de voorlichtingsdienst had ons verteld, dat de gang waaraan deze kamer ligt in het algemeen de "gouden gang" genoemd wordt, niet alleen vanwege de gouden beschilderingen, maar ook vanwege de "hoge heren" (zoals daar zijn minister, staats-secretaris, directeur-generaal) die daar hun kamers hebben. In de kamer dus, nemen we plaats in luxe-fauteuils. De wanden zijn be-



hangen met immense wandkleden, het plafond is helemaal beschilderd. Pais biedt ons zelfs sigaretten aan, dit (zo was ons al verteld) deed hij toen hij net minister was helemaal nooit, hij is fervent niet-róker. Een meevallertje voor ons dus. Bijna aan het eind van het interview komt de kamerbewaarder binnen om te zeggen dat "de ambassadeur" er is. Toch praten we nog een minuut of tien verder, hetgeen ons het twijfelachtige genoegen deed smaken een beetje belangrijk te zijn, de "ambassadeur" moest op ons wachten. Na het afscheid nog even op een terrasje, en tot de konklusie gekomen dat het eigenlijk ontzettend leuk was om zo'n interview te doen, van alles te bekijken en te horen hoe het daar gaat. Alleen blijf je altijd met de kater zitten dat een uur te kort is. Helaas heeft een minister het drukker dan je denkt (een kleine notitie is hier op zijn plaats: Rostra is minder belangrijk dan wij soms wel eens denken). Een leuke ervaring, voor herhaling vatbaar (bv. oud-ministers, als dat lukt), we ontwikkelen plannen in die richting, maar daarover later mischienen.

NdB.

HERPROGRAMMERING :IEB

De redactie van ROSTRA heeft mij verzocht een stukje te schrijven over het vak Internationale Economische Betrekkingen naar aanleiding van het artikel van Jan Blom in ROSTRA no. 62.

In wat volgt zal ik kort ingaan op de plaats en betekenis van dit vak in de economische theorie, de huidige en te verwachten positie van dit vak aan onze faculteit en de onderwerpen die aan de orde zouden kunnen worden gesteld als de uitbreiding tot 350 uur in het prekandidaats in het kader van de herprogrammering zijn beslag krijgt. Wat dit laatste betreft beperk ik mij uitdrukkelijk tot enige vrijblijvende suggesties in reactie en aanvulling op het genoemde artikel van Jan Blom, daar de leerstoel IEB momenteel vakant is en het programma in goede samenwerking en overleg met alle betrokkenen door de nieuw te benoemen hoogleraar zal moeten worden vastgesteld.

Hoewel de verzelfstandiging van IEB tot apart vak aan de Nederlandse economische faculteiten van na de tweede wereldoorlog dateert, hebben vraagstukken aangaande de economische betrekkingen tussen nationale volkshuishoudingen in de algemene leer en geschiedenis van de economie altijd een belangrijke plaats ingenomen. In de 17e en 18e eeuw kreeg de vorming van krachtige nationale staten in Europa zijn beslag en de grondleggers van de politieke economie (Smith, Ricardo) en hun voorlopers (Hume) gingen uitvoerig in op de consequenties die hieruit voortvloeien voor de categorie van menselijk handelen die zij analyseerden.

theorie

De door Ricardo veronderstelde immobiliteit van productiefactoren over de landsgrenzen heen leidde tot de formulering van een internationale versie van de klassieke prijs- en waardeleer ter verklaring van het voordeel van internationale handel. De mercantilistische betalingsbalansopvattingen inspireerden Hume tot een diepgaande analyse van de rol van het geld in het internationale verkeer. De invloed van de diverse maatregelen die nationale overheden kunnen treffen met betrekking tot economische transacties tussen ingezetenen en niet-ingezetenen is vanaf het begin onderwerp van studie geweest voor alle grote economen.

De ontwikkeling van de theorie der internationale economische betrekkingen is sterk beïnvloed door allerlei historische ontwikkelingen waardoor problemen ontstonden die om een oplossing vroegen. Zo was de handelstheorie van Ricardo het gevolg van het streven naar vrijhandel op grond van de belangen van een bepaalde maatschappelijke groepering - de liberale burgerij - die ingingen tegen de belangen van een andere maatschappelijke groepering - de adellijke grondbezitters. De betalingsbalanstheorie die in de dertiger jaren van deze eeuw werd ontwikkeld was het gevolg van de internationale problemen die ontstonden na het verlaten van de

gouden standaard. Aan de theorie van de douane-unie werd veel aandacht besteed in de vorige eeuw naar aanleiding van de eenwording van Duitsland en Italië en Viner blies deze theorie nieuw leven in toen in de vijftiger jaren de vorming van een Europese Economische Gemeenschap ter sprake kwam. Aldus ontstonden in wisselwerking met de praktijk min of meer samenhangende inzichten met betrekking tot specifieke onderwerpen op het gebied van de internationale betrekkingen die tezamen "IEB" vormen.



Bij de bestudering van talloze deelgebieden in de economische wetenschap die in aparte vakken zijn ondergebracht, heeft men te maken met specifieke internationale aspecten. Dit geldt in het bijzonder voor de macro-economie, de monetaire theorie, de theorie van de organisatie van de markteconomie, externe organisatie, de theorie van de centraal geleide volkshuishoudingen, economie van de ontwikkelingsgebieden e.d. Men kan ervoor kiezen deze specifieke internationale aspecten uitvoerig te behandelen in het kader van het betreffende vak en/of de internationale aspecten te bundelen in een apart vak IEB. Voor deze laatste opzet is aan alle Nederlandse faculteiten gekozen, waarbij voor dit vak aan vier van de vijf faculteiten een aparte plaats is ingeruimd als verplicht vak in het prekandidaats-onderwijs. In de praktijk, en mede onder invloed van de beschikbare handboeken¹, zijn vooral de volgende onderwerpen samengebracht: de theorie van de internationale handel, betalingsbalanstheorie, theorie en praktijk van de handelspolitiek, theorie van de douane-unie of economische integratie en institutionele aspecten w.o. de internationale economische samenwerking in diverse organisaties op regionaal en mondiaal niveau. Tegenover de voordelen van een aparte behandeling van deze onderwerpen in het vak IEB staan ook nadelen, die aan de Nederlandse faculteiten niet altijd voldoende zijn ondervangen. In de eerste plaats dreigt het gevaar dat de behandelde leerstukken teveel los worden gezien van de algemeen theoretische inzichten

waarbinnen ze ontwikkeld zijn. In de tweede plaats en nauw daarmee samenhangend dreigt een verbrokkeling te ontstaan, waarbij de onderwerpen los van elkaar in aparte kaders worden behandeld, waardoor in de theoretische behandeling door een gebrek aan eenheid het zicht op de wisselwerking die in de praktijk van het economisch leven optreedt, verloren gaat. Een goed voorbeeld hiervan vormt de aparte behandeling van enerzijds de zgn. pure handelstheorie en anderzijds de betalingsbalanstheorie, waarin men de klassieke dichotomie tussen de reële sfeer en de geldsfeer herkent. Ook binnen de betalingsbalanstheorie wordt afzonderlijk aandacht besteed aan een benadering vanuit de transacties in goederen en diensten en die in financiële activa. In de derde plaats dreigt het gevaar dat men de theoretische grondslagen helemaal uit het oog verliest en zich beperkt tot een onsamenhangende inventarisatie van allerlei institutionele factoren en feitelijke ontwikkelingen in het internationale gebeuren, waarbij handelsconferenties, monetaire regelingen, alles wat aangaande de Europese eenwording de krant ooit heeft bereikt, het doen en laten van multinationals en kookpotten vol derde- en vierde-wereldproblematiek een brij van feitenkennis opleveren.

keuze

De samenhang van economische processen in verschillende volkshuishoudingen en de onderlinge wisselwerking daarvan is uitermate gecompliceerd en een van de moeilijkste onderwerpen in het economisch denken. Indien men dit in een apart vak wil behandelen, is een aanpak gebaseerd op inzichten die ontwikkeld zijn in een breed theoretisch kader, onmisbaar. Daarbij moet duidelijk worden aangegeven welke samenhangen tot onderwerp van studie worden gekozen omdat, zoals gezegd, vrijwel overal een "internationaal aspect" aan te ontdekken valt.

Aan onze faculteit bestaat een indeling in vakken waarbij een keus is gedaan. Er zijn aparte vakken voor de theorie van de centraal geleide volkshuishoudingen en de economie van de ontwikkelingsgebieden. Dit betekent bijv. dat aan een theoretische benadering van de problematiek van de ontwikkelingslanden bij IEB nauwelijks aandacht wordt besteed. Dat neemt niet weg dat in de toekomst als daar ruimte voor komt, meer aandacht zou moeten worden besteed aan die opvattingen in de theorie van de handel en de handelspolitiek die een verklaring zoeken voor het feit dat ondanks of dankzij de handel steeds grotere welvaartsverschillen optreden.

oud en nieuw

Enige jaren geleden is besloten het blok IEB in de prekandidaatsfase te halveren en de vrijgekomen roosteruren te gebruiken voor een inleiding in de welvaartsstheorie, economische orde en organisatie van de markteconomie. Bij die gelegenheid is de betalingsbalanstheorie, die voordien door Prof. Jongman voor het kandidaats werd gegeven, ondergebracht bij het kandidaatsblok macro-economie (waar sindsdien deel III van Södersten op de lijst staat),

terwijl de behandeling van de handelstheorie werd ingekort (factor-reversals en de Leontief-paradox vervielen). De genoemde vakkencombinatie van twee halve blokken werd met name door de studenten niet als bevredigend ervaren en stond al gauw bekend als "de monstercombinatie" of "het monstrosuum". De roosterrijd van 11 weken maal 2 uur was te kort om naast de behandeling van het gangbare neo-klassieke handelsmodel, aandacht te geven aan alternatieve benaderingen. Inmiddels heeft de faculteitsraad besloten om bij de invoering van semesterblokken IEB in het prekandidaats als verplicht vak te handhaven en hiervoor een heel blok van 16 x 4 uur te reserveren. Terwijl ten aanzien van de andere vakken is gesteld dat de overgang van een trimesterblok naar een semesterblok geen uitbreiding maar een intensievere behandeling van de stof beoogt, geldt voor IEB dat de uitbreiding van een half tot een heel blok het mogelijk maakt het programma wel uit te breiden. Dit scheidt de mogelijkheid om (1) naast de gangbare neo-klassieke handelstheorie ook aandacht te besteden aan de neo-Ricardiaanse en Marxistische visie op de internationale handel, (2) de betalingsbalanstheorie en de werking van diverse wisselkoersregimes weer bij IEB onder te brengen. Er valt m.i. wel alles voor te zeggen dit blok dan aan het eind van de rit te plaatsen, zodat men eerst macro-economie en prijstheorie heeft gedaan.

macht

Voor de traditionele behandeling van de internationale samenwerking (het institutionele gedeelte) zou een iets andere opzet gekozen kunnen worden. Het grote verschil tussen een nationale volkshuishouding en het samengaan van verschillende volkshuishoudingen is het ontbreken van een centrale overheid in het laatste geval. Veel meer nog dan bij de nationale volkshuishouding is het onmogelijk een goed inzicht te krijgen in de problematiek als men de internationale machtsverhoudingen tussen staten en belangengroepen in diverse staten buiten beschouwing laat. Een behandeling van het institutionele kader zoals door mij bedoeld, vindt bijv. plaats in *The politics of international economic relations* van Joan Edelman Spero (Allen & Unwin, 1977), waar de internationale monetaire samenwerking, handelsstrategie, internationale kartels e.d. ter sprake komen.



Zonder onder het mom van economie de politiek als hoofdschotel binnen te smokkelen, is inzicht in de poli-

tieke dynamiek noodzakelijk om het economisch beleid van de afzonderlijke landen en de daaruit voortvloeiende economische samenwerking en economische tegenwerking te begrijpen.

Een korte opmerking tenslotte over de personeelsbezetting bij dit vak. Sinds Prof. Jongman medio 1975 ernstig ziek werd, heeft men het moeten stellen met één medewerker. Aan de andere faculteiten wordt dit vak verzorgd door een gewoon hoogleraar en tenminste twee medewerkers. Deze situatie heeft niet alleen het onderzoek geheel lamgelegd, maar ook beperkingen opgelegd aan het onderwijs. Inmiddels is met Prof. Jongman een zodanige regeling getroffen dat de leerstoel IEB vakant is. De opstelling van een goed programma zal in overleg met alle betrokkenen door de nieuw te benoemen functionaris moeten worden gerealiseerd. Suggesties zoals Jan Blom in zijn artikel doet, zijn een welkome bijdrage van studentenzijde, maar het lijkt me voorbarig om onder de huidige omstandigheden al een complete literatuurlijst voor de opleiding in het prekandidaats te suggereren.

¹ De invloed in Nederland van de eerste vier drukken van "de theorie van de internationale economische betrekkingen" van Prof. De Roos daarop dient m.i. niet te worden onderschat.

V.F.M. Wesseling.

RONDUIT DE RAAD

Het kan verkeren: twee maanden lang trekt de Werkgroep het hele register van demagogische en andersoortige truunks (zoals het verduisteren van propaganda-materiaal van de AktieGroep) open om te bewijzen dat de avondstudenten de vergeten groep is aan onze Faculteit (hetgeen gedeeltelijk juist is) en dat alleen zij in staat zijn om adequaat de belangen van de avondstudenten te behartigen. In de eerste de beste vergadering van de Faculteitsraad na de sluiting van de verkiezings-termijn voor de nieuwe raad, laat de Werkgroep de mist weer optrekken laat zien in het geheel geen belangbehartiger van de avondstudenten te zijn en laat zich andermaal op slep-touw nemen door de staf.

Wat is er gebeurd? In de Faculteitsraad-vergadering van 8 mei j.l. stond (o.a.) ter discussie de vraag of er voor de doctoraal-avondstudenten dezelfde termijn voor het behalen van het doctoraal-examen (nadat het kandidaatsexamen is behaald) moest worden gesteld als voor de doctoraal-dag-studenten die daarvoor 5 jaar de tijd hebben. De AktieGroep was van mening dat een maximale inschrijvingstermijn van 5 jaar bij een officiële cursusduur van 4 jaar wel zeer krap bemeten is ('n Post-



Ben Sanders, van de AktieGroep Ekonomen (AGE of Aktiegroep), is lid van het Dagelijks Bestuur van de Faculteit. Samen met de Heer Verburg en de Heer Koenders draagt hij zorg voor de bestuurlijke gang van zaken aan de Faculteit. Hij is te bereiken op kamer 2193, tel. 4289

humus-achtige krapheid). De meeste avondstudenten zullen weliswaar genoeg hebben aan 5 jaar, voor menige avondstudent zal deze termijn daarentegen een selekterende werking hebben. Avondstudenten die na 3 jaar doctoraalfase enorme tijdsproblemen voor zich zien opdoemen en besluiten de studie te staken zonder ooit toe te komen aan een officiële aanvraag voor verlenging van de termijn (de soepelheid die men dat soort aanvragen betracht werd was één van de argumenten voor het vasthouden aan de 5 jaar termijn) zullen in de toekomst geen uitzondering vormen. Daarnaast was het voor de AktieGroep een volstrekt logiese zaak dat, nadat alle mogelijke termijnen voor de avondstudie in vergelijking

ben sanders

met die van de dagstudie naar evenredigheid zijn verlengd, ook deze termijn naar evenredigheid verlengd zou worden en stelde daarom voor de avondstudie een termijn van 7 jaar voor.

In de overtuiging dat avondstudenten nog een extra stok achter de deur nodig hebben om een beetje op te schieten met de studie verwiere de meerderheid van de raad (inclusief Werkgroeper Cees ten Broek) dit voorstel van de AktieGroep.

Volgend jaar zijn wellicht bij de verkiezingen de eerste jaarsstudenten de door de Werkgroep ontdekte vergeten groep, dan kunnen we in september 79 van start gaan met de opnieuw ingevoerde selectieve propedeuse.

Ben Sanders

VERKIEZINGEN

DE UITSLAGEN

AKTIEGROEP

WERKGROEP AKKOORD

De laatste verkiezingen voor de Faculteitsraad hebben een overwinning opgeleverd voor het nieuwe "Wergroep Akkoord".

Op drie stemmen na misten wij de derde zetel in de raad, waardoor dit jaar het WERKGROEP AKKOORD net nog niet de helft van het aantal zetels behaalde. Jammer voor het WERKGROEP AKKOORD, maar vooral ook jammer voor alle kiezers, die hadden gehoopt dat er weer eens, na jaren, een verfrissende wind zou gaan waaien door de economische faculteit. Maar niet getreurd, want het WERKGROEP AKKOORD gaat door, met of zonder die derde zetel.

Het lijkt duidelijk waarom het WERKGROEP AKKOORD zo'n groot enthousiasme heeft ontmoet, zowel bij studenten als bij anderen aan onze faculteit.

Het WERKGROEP AKKOORD wil een nieuwe studentenpolitiek brengen, die niet is gebaseerd op dogmatisch denken of vastgeroest zit in jaren geleden ingenomen standpunten.

Een tweede belangrijke reden voor de voor ons zo onverwacht gunstige verkiezingsuitslag ligt in de samenwerking met de avondstudenten.

Deze zo lang vergeten groep kan nu eindelijk aan bod komen. Hun belangen verdedigt het WERKGROEP AKKOORD, hun stem klinkt voortaan duidelijk door in de raad.

Het WERKGROEP AKKOORD is een groepering in opbouw. Om zo veel mogelijk studenten daadwerkelijk te kunnen vertegenwoordigen, moet er nog veel gebeuren.

We zullen in het komende raadsjaar met z'n allen hard aan de slag gaan. We hopen daarbij uit te groeien tot een belangrijke organisatie aan de economische faculteit. Het WERKGROEP AKKOORD moet nog bewijzen dat zij het vertrouwen van de kiezer waard is. Ze zal het komende jaar dan ook geregeld van zich laten horen.

Het WERKGROEP AKKOORD heeft de steun van veel mensen nodig. Stemmen kan maar eens per jaar, maar meewerken kan elke dag.

Namens het WERKGROEP AKKOORD
Tjalling Haisma
Cees de Boo en Philip Minco.

WERKGROEP AKKOORD
p.a. P. Baststraat 2', Amsterdam,
tel. 762336.

Maandag 22 mei kwam de bekendmaking van de uitslag van de verkiezingen voor de nieuwe Fakulteitsraad.

Bij de staf traden qua zetel-aantal geen verschuivingen op. De club van rechtse staf-leden onder aanvoering van Ankum; de EFB behoudt haar 4 zetels. De voorzichtig naar de progressieve kant neigende PvdE (lijsttrekker Klant) komt dus ook dit jaar met niet meer dan 3 zetels in de raad. De PvdE ondergaat evenwel belangrijke wijzigingen in de personen die de zetels gaan bezetten. De Lange en de Klerk zullen worden vervangen door van der Staak en Dorrestijn. Zeker het vertrek van de Klerk moet betreurd worden. Voor zover er sprake was van samenwerking tussen de PvdE en de AktieGroep. Ekonomen werd deze van de kant van de PvdE vooral door de Klerk gestalte gegeven. We hopen dat de bestaande samenwerking in de Onderwijscommissie gekontinueerd zal kunnen worden. De verkiezing van van der Staak moet gezien worden als een persoonlijk resultaat voor v.d. Doel. (zie hiervoor Rostra nr. 60 en 61). Het is te hopen dat van der Staak hier niet de konklusie uit trekt dat hij bij zijn inbreng in de raad zich zal moeten laten leiden door de standpunten van v.d. Doel.

Reacties:

In de prima samenwerking in de Raad met de vertegenwoordigster van de TAS, Lydia van der Ark, zal waarschijnlijk weinig veranderen, daar Lydia ook komend jaar weer in de raad zal zitten.

Tussen de EFB en de PvdE geen verschuivingen, tussen AktieGroep en Wergroep wel. Afgelopen jaar had de AktieGroep nog 5 zetels tegen 1 voor de Wergroep Ekonomen. Komend jaar zullen dat respectievelijk 4 en 2 zetels zijn. Een nederlaag voor de AktieGroep. Nu ben ik geen parlementariër en ik heb dus niet het vermogen om uit deze nederlaag een overwinning te verklaren. De belangrijkste oorzaak van de nederlaag van de AktieGroep moet volgens mij gezocht worden in de verkiezingscampagne van het Wergroep Akkoord. De suggestie dat het hier om een nieuwe groepering zou gaan heeft waarschijnlijk zijn uitwerking niet gemist. Op die nieuwigheid valt echter een hoop af te dingen. Wanneer we zien dat no. 4 op de vrije lijst van de Obas, Philip Minco, de opsteller is geweest van het verkiezingsprogramma van het Akkoord en bovendien overal werd aangekondigd als contactpersoon van deze nieuwe club, dan moeten we konkluderen dat het Wergroep Akkoord eerder een akkoordje is tussen de oude Wergroep Ekonomen en de Obas, dan dat hier sprake is van een frisse wind door de Fakulteitspolitiek.

Tegenover de avondstudenten heeft de Wergroep de suggestie gemaakt dat zij als nieuwe groep, actief zou deelnemen en opkomen voor de belangen van de avondstudenten. Deze suggestie werd versterkt door een ongekend actief optreden in de verkiezingscampagne. Na 28 april (de dag waarop de verkiezingstermijn eindigde) hebben we echter geen levensteken meer mogen ontvangen van deze zo levenslustige kiesclub. We moeten dan ook



vrezen dat de behartiging van de belangen van de avondstudenten door de Werkgroep weer via het reeds jaren door de Werkgroep gehanteerde systeem van handje-klap met de EFB zal geschieden. Overigens komen we hier meteen op een belangrijke tekort-koming in het werk van de AktieGroep. Ook wij pretenderen de belangen van de avondstudenten mede te behartigen. Met name het afgelopen jaar is dit te beperkt gebleven tot het optreden in de raad, er is te weinig contact met de avondstudenten geweest; het werk in de raad en commissies had veel weg van het bekende "voor u maar zonder u".

Overigens kan ook ten aanzien van het optreden van de AktieGroep voor de belangen van de dagstudenten gesteld worden of we wel genoeg ons beleid in de raad ter discussie hebben gesteld onder grote groepen van studenten.

Ik houd het niet voor onmogelijk dat een aantal studenten die hun twijfels over het optreden van de AktieGroep niet ter discussie hebben kunnen stellen uit onvrede op de Werkgroep hebben gestemd. In dat verband is het nuttig te wijzen op het feit dat ook volgend studiejaar het beleid van de AktieGroep vastgesteld wordt in de wekelijkse vergaderingen waar iedereen welkom is. Tijd en plaats van deze vergaderingen in het nieuwe studiejaar zullen zo spoedig mogelijk bekend gemaakt worden.

Vier zetels in de nieuwe Fakulteitsraad voor de AktieGroep betekent dat onze invloed op de beslissingen van de raad minder groot zal zijn dan afgelopen jaar. Dat terwijl er dit jaar een aantal beslissingen genomen moeten worden over het onderwijs aan onze fakulteit. In het kader van de herprogrammering. Van belang blijft steeds de buitenparlementaire steun voor de AktieGroep, zeker nu de plannen van Pais bekend zijn geworden. Dat deze steun er is mag blijken uit het feit dat zo'n 150 studenten tijdens de college-staking eind mei naar de Mozes en Aäronkerk kwamen om zich te beraden over wat ons te doen staat t.a.v. deze 10-jaar oude plannen.

Ben Sanders.

Opkomstpercentages:

Faculteitsraad: staf 78,4 %
Tas 54,3 %
studenten 41,3 %

Universiteitsraad: studenten 46,5 %
id. vrij 45,8 %



FACULTEITSRAAD

Hieronder de uitslagen van de Faculteitsraadverkiezingen en de Universiteitsraad, uitgesplitst naar personen.

P.v.d. E. 40 stemmen en 3 zetels

- | | |
|-----------------------|----|
| 1. J.J. Klant | 15 |
| 2. H.D. van der Staak | 7 |
| 3. A.F.M. Dorresteijs | 7 |
| 4. H.W. de Jong | 5 |
| 5. D. Perthel | 3 |
| 6. P.E. Venekamp | 3 |

T.A.S. 15 stemmen en 1 zetel

1. Lydia van der Ark-Zijdel 15

Werkgroep Akkoord 266 stemmen en 2 zetels

- | | |
|---------------------|-----|
| Tjalling Haisma | 124 |
| Cees de Boo | 54 |
| Yve de Vries | 4 |
| H. Brinkers | 22 |
| Pieter Beemsterboer | 9 |
| Philip Minco | 10 |
| Jaap de Mare | 9 |
| Edwin Denekamp | 2 |
| Arnaud Schulte | 10 |
| Jus Anjari | - |
| C. Veerman | 1 |
| Louis Salman | 2 |
| Kees ten Broek | 10 |
| C. Hebly | 2 |
| Paul Bakker | 2 |
| Cees v.d. Berg | 2 |
| F. Smit | 3 |

Economische Faculteits Belangen

- | | |
|------------------------|----|
| 58 stemmen en 4 zetels | |
| 1. L.A. Ankm | 28 |
| 2. A.J. Grootenboer | 8 |
| 3. A.H.M. Schrama | 6 |
| 4. F.J. Noorbergen | 4 |
| 5. A.M.L. Rovers | 4 |
| 6. E. Dirksen | 3 |
| 7. N. Cohen | 0 |
| 8. A.B. Frielink | 2 |
| 9. H.H.J. Nordeman | 3 |
| 10. F.J.M. Klijn | 0 |
| 11. H.J. Noortman | 0 |

AktieGroep Economen

378 stemmen en 4 zetels

- | | |
|----------------------|-----|
| Ben Sanders | 185 |
| Iris Meijer | 24 |
| Annegreet van Bergen | 25 |
| Clemens Lutz | 9 |
| Coen Teulings | 13 |
| Dennie Pit | 17 |
| Wim Richter | 3 |
| Rik Hindriks | 6 |
| Jan Blom | 19 |
| Mik van Wijk | 11 |
| Gert Grift | 2 |
| Bep Havenith | 10 |
| Kees de Boer | 1 |
| Adri Stam | 12 |
| Paul van Leeuwen | 1 |
| Erik Stekete | 4 |
| Willem Roozenburg | 10 |
| Noor de Bruin | 6 |
| Piet de Vrije | 4 |
| Sander Kooistra | 2 |
| Robert Mast | 1 |
| Jos Smit | 2 |
| Ron Keller | 1 |
| Tom Freriks | 1 |
| Ferd Crone | 9 |

UNIVERSITEITSRAAD

OBAS

- | | |
|------------------------|-----|
| 1. Derk Kappelle | 198 |
| 2. Charles Thomas | 7 |
| 3. Bas van Wessum | 11 |
| 4. Michiel Witteveen | 6 |
| 5. Hans Jansens | 3 |
| 6. Edwin Denekamp | 12 |
| 7. Pieter Dreesmann | 6 |
| 8. Wim Wimmers | 1 |
| 9. Gito Bordonis | 11 |
| 10. Willem Schuddeboom | 7 |

Voor de vrije lijst was de uitslag als volgt:

OBAS

- | | |
|----------------------------|------|
| 1. Robert - Jan de Gardeyn | 1497 |
| 2. Paulus Smits | 72 |
| 3. Paul Huberts | 41 |
| 4. Philip Minco | 72 |
| 5. Francien Kievits | 228 |
| 6. Albert van Duin | 19 |
| 7. Klaas Osinga | 43 |
| 8. Ingeborg Derks | 146 |

ASVA

- | | |
|------------------------|------|
| 1. Frank Koning | 3847 |
| 2. Janneke Hogenkamp | 1559 |
| 3. Arnold Megelink | 164 |
| 4. Frank van Kampen | 162 |
| 5. Laurens Slot | 504 |
| 6. Frank Leguyt | 80 |
| 7. Eelco de Bode | 77 |
| 8. Nelly van Oudshoorn | 295 |
| 9. Ben Sanders | 118 |
| 10. Karen Vintges | 219 |
| 11. Bart van der Lugt | 70 |
| 12. Huib Verhoeff | 161 |

De Redactie

ZWARE METAAL :

Begin april verblijdde de Nederlandse regering de kwakkelende bedrijfstakken scheepsbouw en zware metaal met een forse overheidssteun (900 mln. gulden). Een goede opsteker zou je denken, vooral voor degenen die arbeidsplaatsen een warm hart toedragen. Wie echter de inhoud en voorwaarden van de steun analyseert komt tot andere konklusies. Dan blijkt dat de regeringssteun bedoeld is om de banken hun geld uit deze industrietakken te laten terugtrekken.

De voorwaarde van de regering is dat er gereorganiseerd wordt, d.w.z. dat er een vermindering van het aantal arbeidsplaatsen tot stand komt. Duidelijk is dat de VMF en scheepsbouwdirecties hier gaarne mee instemmen. De werknemers daarentegen toonden door middel van verschillende demonstratieve acties hun ongerustheid en verontwaardiging over dit soort steun. Bovendien werden op verschillende bedrijven tegenvoorstellen geformuleerd, waarbij behoud van de arbeidsplaatsen het uitgangspunt was. In de rapporten waarin deze tegenvoorstellen worden uitgewerkt staat hoe dat gerealiseerd kan worden. Dit is o.a. gebeurd bij de ADM, Conrad-Stork (VMF), Bronswerk-Utrecht (VMF) en Stork-Werkspoor-Diesel (SWD) ook VMF.

De centrale argumentatie in die rapporten is dat afslanking niet alleen onnodig is maar bovendien schadelijk is voor de toekomstmogelijkheden van het bedrijf. Dit is opmerkelijk gezien de strekking van de adviezen en voorstellen van de diverse regeringen en adviescolleges. Bij hen geldt het uitgangspunt dat bij een teruglopende markt afslanking nodig is, als je je marktaandeel niet weet te vergroten. Vergroting van het marktaandeel zit er niet in gezien bijvoorbeeld de harde gulden en de hoge arbeidskosten.

Zo te zien een sluitende en logische redenering. De vraag is echter of het de gehele werkelijkheid dekt. Over de invloed van de loonkosten is al jarenlang een discussie bezig. Over de harde gulden en daarmee in verband staande kapitaalexport vanuit Nederland is mijns inziens snel zo'n discussie nodig. Dan kan besleut worden dat de uitgangspunten van onze monetaire politiek helemaal niet zo vanzelfsprekend zijn. Een discussie daarover valt echter buiten het kader van dit artikel.

Centraal hierin staat de vraag of je bij een teruglopende markt moet inkrimpen en wat de gevolgen daarvan kunnen zijn. In het verleden hiervan ligt de vraag of het desbetreffende concern wel in die markt wil blijven opereren. Waarschijnlijk moet je de laatste vraag als eerste stellen. Bij het VMF-concern blijkt dat best relevant.

geschiedenis

Het beleid vanaf de fusie in 1954 (Werkspoor en Stork) tot 1968 wordt door Meyer (Raad van Bestuur VMF) als volgt getypeerd:



"Vroeger kochten we links, rechts en het midden bedrijven op. Totdat bleek dat we van alles hadden maar van niets erg veel". (FEM, 23-6-1976).

In die periode werden tientallen bedrijven overgenomen. Na 1968 begonnen de herstructureringen en sluitingen. Duizenden arbeidsplaatsen en tientallen miljoenen gulden gingen hiermee verloren. Tegelijkertijd ging de VMF-directie zich richten op het buitenland.

Daar werden nu omvangrijke investeringen gedaan. In de periode 1972-1976 nam het aantal werknemers in het buitenland toe met 2800 (een verdubbeling) maar daalde in Nederland het aantal arbeidsplaatsen met 1500.

Het is de bedoeling van de redactie om meer aandacht te besteden aan interessante skripties. Vorige maand plaatsten we een artikel over een skriptie van Johan Conijn.

Dit keer een artikel over een actuele kandidaatsskriptie van Maarten Veraart over de zware metaal in Amsterdam. De skriptie wordt op dit moment ook gebruikt door de bedrijfsledengroep van Stork-Werkspoor Dieselmotoren.

Iedereen die een interessante skriptie weet of zelf heeft geschreven, wordt verzocht zich met de redactie in verbinding te stellen over mogelijke publikatie ervan.

In 1977 werd voorlopig de "kroon" op het werk gezet door de buitenlandse ondernemingen in een aparte Zwitserse dochter onder te brengen en daarmee af te schermen van VMF-Nederland. Het spreekt vanzelf dat in het buitenland goed winst wordt gemaakt.

Duidelijk is ook dat door de herstructureringen en internationalisatie veel kapitaal verloren ging wat gebruikt had kunnen worden voor modernisering en verbreding van de Nederlandse VMF-bedrijven. De slechte tijden van VMF-Nederland heeft de directie voor een groot deel zichzelf op de hals gehaald. De directie verlegt het werkterrein liever naar het buitenland en is niet rouwig om de inkrimpingen en vermindering van het marktaandeel van verschillende VMF-bedrijven in Nederland. Bij de SWD zijn daarvoor duidelijke voorbeelden te geven.

dieselmotoren

Bij de SWD blijkt duidelijk een slagvaardig beleid te ontbreken. Niemand zal ontkennen dat de tijdelijke teruggang in de scheepsbouw de dieselindustrie niet voor problemen stelt. Ongeveer de helft van de afzet van de SWD geschiedt in de scheepsbouw. In zo'n situatie gaat het erom, om nieuwe afzetmarkten te vinden. Natuurlijk deels in samenhang met het zoeken van oplossingen in de scheepsbouw. Een paar mogelijkheden:

- Op verschillende werven is voorgesteld om met regeringssteun te komen tot vernieuwing van de Nederlandse vloot. In verband met de relatieve ouderdom van onze schepen bepaald geen overbodige luxe. Hiermee zouden drie belangrijke bedrijfstakken gestimuleerd worden: de handelsvloot, de scheepsbouw en de dieselmotorenindustrie.
- De ontwikkeling van de economische betrekkingen met socialistische landen kan voor de scheepsbouw en dieselmotorenindustrie nieuwe grote markten openen. (In vergelijking met West-Duitsland is deze handel onderontwikkeld.)

STORK-WERKSPOOR

Het lijkt vreemd dat de Nederlandse reders en VMF niet optreden voor dit soort steun van de regering. Tenslotte wordt in andere scheepsbouwnaties omvangrijke steun gegeven (Japan, BRD, Frankrijk).

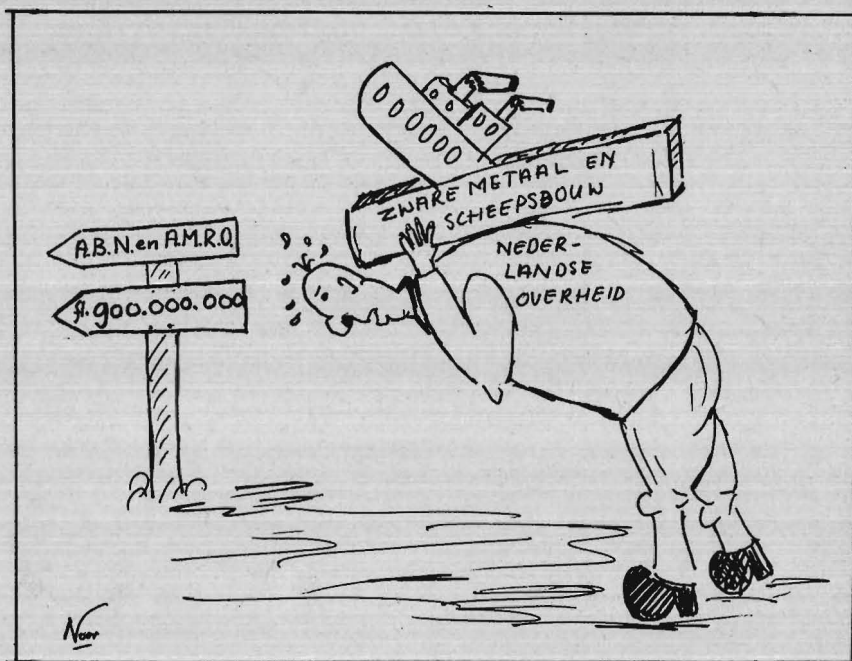
Het antwoord op deze kwestie ligt in de internationalisatiepolitiek van de betrokken bedrijven. Niet alleen VMF, maar ook concerns als RSV en IHC verleggen hun activiteiten naar het buitenland. IHC heeft onlangs zijn buitenlandse bezittingen ook in Zwitserland ondergebracht en RSV is al jarenlang bezig in het buitenland werven te bouwen (Japan, Zuid-Afrika, Brazilië). Bovendien heeft de RSV zich in de geldverslindende kernenergiemarkt geworpen. Deze bedrijven lijken niet meer geïnteresseerd in de scheepsbouw in Nederland. Vandaar dat ze pleiten voor forse inkrimpingen (van 30 tot 50%) en voor financiële steun voor reorganisaties, in plaats van stimulering van de vraag, zoals in andere landen gebeurt. Vandaar ook dat de banken hun geld uit deze bedrijfstakken willen terugtrekken, wat deze regering hun nu mogelijk heeft gemaakt. Hiermee is ook de "luiheid" bij het zoeken naar nieuwe mogelijkheden te verklaren. Een ander voorbeeld van weinig slagvaardig beleid: Onlangs heeft SWD een licentiecontract afgesloten met een Japans bedrijf voor de Japanse scheepsbouwmarkt. Als je bedenkt dat op dit moment het aandeel van Japan in de wereldmarkt ruim 50% is, zijn de gevolgen duidelijk. Ruim de helft van de potentiële markt geeft SWD hiermee uit handen. Natuurlijk levert dit miljoenen gulden op uit licensierechten, maar geen uur extra werk. Veel beter was het om zelf actief te opereren op deze markt.

Verder moet gekeken worden naar grote nog niet bestreken marktgebieden (EEG-landen, Midden-Oosten, Oost-Europa).

Naast dit alles valt ook te denken aan andere industriële toepassingen zoals drooglegging (bijv. Markerwaard), waterregulatie (een groot probleem in ontwikkelingslanden) en mijnbouw (reeds in 1977 in Australië toegepast). In de hierboven aangegeven markten liggen reële mogelijkheden om de huidige capaciteit te handhaven. Een voorwaarde is wel dat de SWD snel het "gat" in haar assortiment opvult.

inkrimping

Met zo'n aanpak kan je ook de nadelen van de capaciteitsverkleining vermijden. De VMF-directie wil het aantal arbeidsplaatsen bij SWD met 432 verminderen (= 22,3%). De omzet moet tot 70% gereduceerd worden (van 500 naar 350 mln. gulden). Dit gebeurt op basis van moeilijk controleerbare afzetprognoses, uitgaande van het huidige weinig slagvaardige beleid. Bij deze voorstellen tot inkrimping wordt in het geheel niet ingegaan op de vraag of dit wel verantwoord is.



nieuwe markten

Niet alleen wat de Japanse markt betreft moet een actief beleid gevoerd worden, maar op alle mogelijke markten. Daarbij zal men samenwerkingsverbanden moeten zoeken met goeddraaiende werven. Hetzelfde geldt voor de markt voor energieopwekking ($\pm 50\%$), de zogenaamde stationaire toepassing van de dieselmotor. Te denken valt aan dieselcentrales in combinatie met stadsverwarming. In veel gemeenten wordt, vooral bij nieuwbouwwijken, er sterk over gedacht om dit systeem op grote schaal te gaan toepassen. De VMF signaleert dit wel, maar springt niet in deze markt in. Juist in deze tijd is alertheid in dit soort zaken vereist. Daarnaast valt te denken aan dieselmotoren voor energieopwekking in ontwikkelingslanden. Daar is vaak behoefte aan kleine, makkelijk plaatsbare dieselgeneratoren. Dit geldt vooral voor landen die werkelijk aan hun economische opbouw begonnen zijn (Vietnam, Angola, Mozambique). Met bijv. ontwikkelingshulpgelden kan hier echter goede hulp aan deze landen worden geboden.

Op dit moment beschikt de SWD over een serie lichte dieselmotoren (geproduceerd in Zwolle) en twee zware dieselmotoren (gemaakt in Amsterdam). Deze vrije jonge zware dieselmotoren (TM410 en TM620) hebben grote mogelijkheden. De NRC omschreef ze als "krachtig, een goede verhouding tussen prestatie en verbruik, talrijke toepassingsmogelijkheden" (NRC, 30/4 '77).

Wat de SWD nu mist is een zware dieselmotor. Al jarenlang wordt gesproken over de ontwikkeling daarvan, maar een daadwerkelijke aanpak ervan blijft achterwege. Daarmee verkleint de VMF de mogelijkheden van de SWD. Met een volledig aanbod kan je doeltreffend concurreren. Bovendien kan je met het snel ontwikkelen van zo'n motor d.m.v. de noodzakelijke proefopstellingen tijdelijke overcapaciteit goed benutten. Hetzelfde geldt voor het zoeken naar nieuwe toepassingsmogelijkheden voor zware dieselmotoren.

Elk modern productiebedrijf heeft een bepaalde minimumgrens wat betreft haar omvang. De stand van de techniek, de eigenschappen van de produkten en de structuur van de markt bepalen die minimumgrens. Onder die grens heeft dat bedrijf binnen de huidige concurrentieverhoudingen weinig kans. Nu is niet aan te geven waar die grens precies ligt, maar dat maakt dit probleem niet minder serieus. Het is zeer goed mogelijk dat de verdere teruggang van een aantal scheepsbouwerven (bijv. NDSM) te wijten is aan het zakken onder die minimumgrens. Vreemd is dat de VMF-directie in dit verband geheel niet over dit vraagstuk rept. Het Financieel Economisch Magazine signaleerde dit als volgt: "En tenslotte resteert er na de afslanking een motorenbedrijf, dat slechts enkele honderden miljoenen omzet behaalt, terwijl men binnen de VMF de opvatting huldigt dat een dergelijk bedrijf, dat wereldwijd opereert, een niveau van een miljard omzet moet bereiken om goed mee te kunnen doen." (FEM, 25-3-'78).

nadelen

De nadelen van die inkrimping zijn niet moeilijk aan te geven. Neem bijv. het onderhoud en de service. Bij een geringere afzet betekent dat het in stand houden van een onderhoud- en servicenet relatief duurder wordt. Het moet er wel blijven, omdat je anders geen motor meer verkoopt. Hetzelfde geldt voor het agenten-net. Bovendien kan je vaak zien dat het vertrouwen van de kopers evenredig verloopt met de omvang van het bedrijf. Vooral bij grote en dure investeringen, als bij de dieselmotor gaat dit op. Het gevaar van verdere terugval van het bedrijf bij inkrimping is duidelijk aanwezig. Daarnaast heeft inkrimping meer nadelen. Vermindering van het aantal arbeidsplaatsen bij een toch al hoge werkloosheid. Dit zal tot stand komen door deels ontslagen, deels natuurlijk verloop. Het gevaar zit er in dat een deel van het natuurlijk verloop tot stand komt door het vertrek van de beste vakmensen. Zij zien geen toekomst meer in de SWD. Voor de toekomst van de SWD is dit een zeerslechte zaak. Bovendien is inkrimping sociaal-economisch onverantwoord. De dieselmotorenindustrie wordt door de

regering zelf als een speerpunt-industrie afgeschilderd. Het laatste rapport van het CPB onderstreept dit nog eens door te stellen dat de exportindustrie mede verzwakt is door zich teveel te richten op halffabrikaten en te weinig op verwerkende industrie. Argumenten dus om de afzetmogelijkheden van deze industrietak te stimuleren. Argumenten ook om de VMF te dwingen tot een slagvaardig afzetbeleid in de dieselmotorendivisie. Bovendien argumenten om het aanbodpakket aan te vullen en op meer terreinen toe- pasbaar te maken.

regeringssteun

Het beleid dat de regering en de VMF-directie voorstaan is echter geheel anders. Hierboven heb ik beweerd dat de financiële steun aan de scheepsbouw en de zware metaal vooral erop gericht is om de banken hun geld te laten terugtrekken uit de scheepsbouw en dieselmotorenindustrie. Het voorbeeld van de SWD maakt dit duidelijk. De regering geeft VMF 235 mln. gulden steun. 100 mln. hiervan is om de achtergestelde lening van vorig jaar om te zetten in 20 mln. aandelen en 80 mln. achtergestelde lening tegen gunstiger voorwaarden. Verder is er 15 mln. als bijzondere steun voor de SWD in de vorm van Winstbewijzen

(= recht op een deel van de eventuele overwinst). Deze 115 mln. moeten worden gebruikt om de lening van 25 mln. van de banken af te lossen en de lening van VMF aan SWD van 125 tot 100 mln. te verminderen. Als compensatie voor de overgebleven 100 mln. krijgt VMF een achtergestelde lening van 50 mln. en 50 mln. steun in de vorm van winstbewijzen. De overgebleven 20 mln. gaan als steun naar VMF-apparatenbouw en VMF-kranenbouw. De conclusie is dacht ik gewettigd om te stellen dat het grootste deel van de steun (150 mln gulden) ten doel heeft om de banken en VMF hun geld uit de dieselmotorenindustrie te laten terugtrekken.

De vraag is wat ze met het vrijgekomen geld gaan doen. Hun internationalisatiepolitiek doorzetten? Hun pleidooien en praktijken wijzen in die richting. In dat licht zijn alternatieve bedrijfsrapporten een zeer positief verschijnsel. In hun uitgangspunten tonen die werknemers meer verantwoordelijkheidsgevoel voor de Nederlandse werkgelegenheid dan de concerns, de banken en de regering.

Maarten Veraart

HADDEN WE HEM TOCH NIET

BETER KUNNEN HOUDEN.....



PAIS STELT ZIJN EIGEN "WETENSCHAPPELIJKE" PRESTATIES NU ALS NORM VOOR DE HELE UNIVERSITEIT. KURSUSDUUR TOCH 4 + 1, i.p.v. 5 + 2 ??? ?.....



VISSCHOTEL 3 à 4 personen

Makkelijk en wijs

Nodig:

1. 2 bli kjes makreel van 250 gram
2. 100 gram haverhout
3. 1 ons geraspte kaas
4. 4 eetlepels melk
5. gesnipperde ui
6. 2 eieren
7. redelijk veel sambal, peper en zout

Meng de hele handel goed door elkaar, in een met boter ingesmeerde ovenschaal. Pansermeel of beschuit er bovenop met wat klontjes boter. Zet het in een voorverwarde oven gedurende 40 minuten, ovenstand: half.

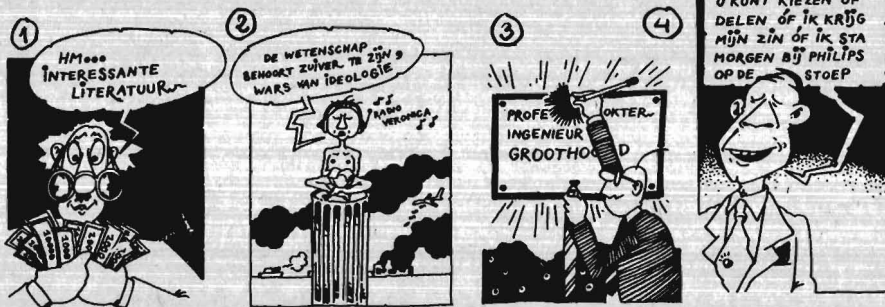
Opdienen met:

- stokbrood
- sla en/of komkommer
- witte wijn

Licht uit in de keuken en dan... smullen maar.

PdV

AGE 10 JAAR



In september 1968 doken Rob Boonzayer, Boe Thio en Rob Giebels in de kaartenbakken van de Studenten Vak Beweging. Ze zochten de ekonomen en ekonometristen eruit die aan onze fakulteit studeerden, en riepen een vergadering bijeen. Boe Thio, een van de initiatiefnemers: "De SEF had een forum georganiseerd over de economiestudie, en wij wilden daar als studenten eisen gaan stellen. Vooral op het gebied van democratisering. In die tijd werden de besluiten op de fakulteit nog uitsluitend door de hoogleraren genomen. Zelfs medewerkers hadden geen stemrecht."

Naar die eerste vergadering op het SVB-kantoor kwamen veel studenten, en Aktiegroep Ekonomen was geboren. Boe: "Het was heel leuk om te merken dat er zoveel gelijkgestemde mensen rondliepen op je eigen fakulteit. Dat alleen gaf al een grote stimulans. En toen daar even later ook nog de democratiseringsakties op de Universiteit bijkwamen, die kulmineerden in de Maagdenhuisbezetting, raakten we helemaal in een stroomversnelling." In die tien jaar is er nogal wat veranderd op de Fakulteit, en voor een niet gering deel is dat te danken aan de activiteiten van de Aktiegroep. Een aantal (oud)Aktiegroepers heeft de koppen bijelkaar gestoken om passende jubileum-activiteiten te orga-

niseren. Op het moment wordt aan drie fronten gewerkt: een geschiedenis van de Aktiegroep, een speciale aflevering van TPE, en een kongres. Een aantal oud-Aktiegroepers is al naarstig in herinneringen en archieven aan het putten op zoek naar de Rode Draad door alle akties heen. Hun verslag zal naar alle waarschijnlijkheid



uitkomen in een Rostra-Special, tezamen met de overdenkingen van een groot aantal profs en medewerkers bij het Aktiegroepjubileum, en met de geschiedenis van Rostra zelf. Dat wordt een Collectors Item, dus. In september komt een Aktiegroep-

PRIJSVRAAG

AGE

10 JAAR STRIJD

VOOR EEN DEMOKRATIES ONDERWIJSBELEID

Zeker op onze Fakulteit waar de wetenschap heel nauw verbonden is met allerlei belangen is de strijd voor de kwaliteit van de opleiding niet eenvoudig. Het meer willen richten van de studie "ekonomie" op maatschappelijke belangen stuit al gauw op belangen die ook wel in de maatschappij zijn terug te vinden maar dan wel in een zeer bepaalde hoek: het bedrijfsleven. Zelfs de vele kontakten die onze Fakulteit heeft met "Den Haag" lijken vaak in dit teken te staan. Daar doorheen breken is letterlijk een miljardenoperatie. Niet voor niets is het dat de Fakulteit der Economische Wetenschappen, (happy-)FEW, één van de laatste is die nog steeds studenten in de vakgroepen heeft. Tien jaar strijd is zeker nodig om gevierd te worden, mede gezien datgene wat nog voor verbetering vatbaar is. Om dit wat te illustreren de volgende prijsvraag:

WIE IS WIE ???

Zet de juiste naam bij het juiste plaatje:

v. d. Doel, Dreesmann, Goedhart, Kessler, Klant, Pais, Philips, Willems, Zahn en v.d. Zijpp.

Onder de goede oplossingen wordt een leuke prijs verloot. Oplossingen sturen naar Rostra, p/a Fakulteitsburo.

nummer van het Tijdschrift voor Politieke Economie uit. Met bijdragen van al die gerenommeerde ekonomen die de Aktiegroep de laatste jaren heeft opgeleverd. Eindredactie: de kersverse Doctor Robbie Boonzayer Flaes. Tenslotte organiseert de Aktiegroep met de SEF een kongres in november, onder de titel: Nieuwe wegen in de Economische Politiek. Onderwerpen die aan de orde komen: Macro-economies beleid, Multinationals, Herstructurering en Economische Planning. Uitgenodigd zijn, behalve ekonomen uit de kring van de Aktiegroep, een keur van binnen- en buitenlandse sprekers. Je hoort nog van ons.

Aktiegroep Feestkommissie
Sander Kooistra



jubileum in november



WELKOM

SEMINAR INNOVATIE

Op 22 maart j.l. werd in Amsterdam een seminar gehouden rond het thema innovatie. De bijeenkomst werd georganiseerd door het Economisch Geografisch Instituut (EGI) van de Universiteit van Amsterdam (UvA). Aan de bijeenkomst werd deelgenomen door ongeveer 25 personen afkomstig van universiteiten, TNO, bedrijfsleven en overheid, die in hun werk op verschillende manieren met het verschijnsel innovatie te maken hebben. Aanleiding voor het houden van een dergelijk seminar was het voornemen van het EGI een instituutsonderzoek op te zetten naar innovatie en incubatie in grote steden¹.

Een aantal deelnemers had papers ingediend, welke tijdens de bijeenkomst werden toegelicht. Achtereenvolgens kwamen macro-economische, micro-economische en politiek-maatschappelijke aspecten van innovatie aan de orde. In dit verslag wordt niet gestreefd naar een volledige weergave van de vele onderwerpen die de revue passeerden.

Een oorspronkelijke interpretatie van de huidige economische crisis werd gepresenteerd door Van de Woestijne (em. TH Delft). Deze wees erop dat de koopkracht gedurende de jaren '70 was blijven toenemen - hetgeen in vroegere crises niet het geval was - en concludeerde op grond daarvan dat in deze crisis een politiek van bestedingsverruiming, zoals reeds in 1974-74 door de Nederlandse regering toegepast, niet de geëigende remedie is². Volgens Van de Woestijne is de stagnatie veroorzaakt door verzadigingsverschijnselen (vooral in sectoren met geringe inkomenselasticiteiten) en sterke concurrentie van de ontwikkelingslanden. Daarbij berust de concurrentiekracht van deze landen niet zozeer op het lage loonniveau, maar voeleer op de omstandigheid dat deze landen de loonkosten per eenheid produkt in snel tempo kunnen verlagen, omdat zij door het inhalen van hun technische achterstand in staat zijn de arbeidsproductiviteit met een veel groter percentage te verhogen dan dat waarmee de lonen stijgen, terwijl in de westerse industrielanden de ontwikkeling van de lonen globaal aan die van de arbeidsproductiviteit is gekoppeld. Wanneer deze verzadiging of concurrentie ertoe leidt dat de afzet minder stijgt dan de arbeidsproductiviteit, vermindert de werkgelegenheid in de betreffende sectoren. Uit het feit dat de werkloosheid min of meer constant blijft, terwijl er toch regelmatig nieuwe massa-ontslagen vallen, kunnen we echter concluderen dat er in de huidige crisis ook mogelijkheden aanwezig zijn voor expansieve sectoren. De bovenstaande analyse leidt tot de conclusie dat daarbij een belangrijke rol gespeeld wordt door sectoren die zich op nieuwe mogelijkheden richten en een hoog technisch niveau hebben, zodat er (voorlopig) geen concurrentie te duchten valt van de ontwikkelingsgebieden. Het gaat erom deze sectoren te stimuleren (bijv. elektronische apparatuur, off-shore installaties, kunststoffen, investeringen in olie-landen). Het is duidelijk dat in dit verband innovatie van cruciale betekenis is³.

heertje

Heertje (UvA) wees erop dat arbeidsbesparing door technische ontwikkeling tot compenserende werkgelegenheid kan leiden via het afzetvergroterend effect van relatieve prijsdalingen als gevolg van produktiviteitsstijgingen⁴ en via het kapitaalbesparend effect van technische ontwikkeling, waardoor het mogelijk is nieuwe activiteiten te ondernemen. Daarvoor is nodig dat er voldoende investeringsmogelijkheden zijn. Innovatiebeleid dient hiertoe bij te dragen. In een bijdrage van Lim (TH, Eindhoven) wordt echter gesteld dat het Nederlandse innovatiebeleid bij een internationale vergelijking slecht uit de bus komt⁵.

Van Duijn (TH, Delft, bedrijfskunde) ging in zijn bijdrage in op het verband tussen innovatie en langegolftheorieën. In deze theorieën kunnen basisinnovaties fungeren als motor voor de opgaande fase van de lange golf. Aangezien de drang om tot nieuwe basisinnovaties te komen het grootst is wanneer de vorige basisinnovaties uitgewerkt zijn, kunnen zelfs deze schijnbaar autonome basisinnovaties als endogene variabelen worden opgevat⁶.

schöndorf

Schöndorf (UvA) ging in zijn bijdrage in op de relatie tussen innovatie, levenscyclus van het produkt en ondernemingsleiding. Hij benadrukte het belang van een dynamische leiding die ervoor zorgt dat het bedrijf een nieuw (of vernieuwd) produkt kan introduceren voordat de levenscyclus van het bestaande produkt afloopt.

De Jong (UvA) memoreerde de vijf verschillende vormen van innovatie die Schumpeter onderscheidde, nl. nieuwe produkten (i), produktieprocessen (ii), organisatievormen en instituties (iii), grondstoffen en halfabrikaten (iv) en afzetmarkten (v). Ten onrechte worden de laatste

drie onderdelen nogal eens verwaarloosd. Ten aanzien van het verband tussen innovatie en ondernemingsgrootte was De Jong van mening dat de resultaten van empirisch onderzoek tot de conclusie leiden dat kleine bedrijven zeker niet minder innoveren dan grote bedrijven met een groot marktaandeel⁷. De goede 'performance' van kleine bedrijven in dit opzicht komt ook naar voren in een brochure van de werkgeversbonden, die door Peteri (voorzitter van de commissie onderzoek en ontwikkeling van deze bonden) werd toegelicht. In deze publikatie worden een aantal aanbevelingen gedaan ter bevordering van innovatie, waaronder, ● het oprichten van innovatiewinkels om advies te kunnen geven aan vooral kleinere bedrijven met betrekking tot de uitvoering van innovaties, ● het aanstellen van liaison-officers bij universiteiten en hogescholen om tot betere informatie-uitwisseling met het bedrijfsleven te komen, ● het benutten van overheidsopdrachten om innovaties in het bedrijfsleven te stimuleren⁸, ● een vast percentage van overheidsopdrachten plaatsen bij kleinere en middelgrote bedrijven.

randstad

Uit de bijdrage van De Smid (Rijksuniversiteit Utrecht) over innovatie en regionaal produktiemilieue en de hierop volgende discussie kwam naar voren dat innovaties in het algemeen zullen plaatsvinden in agglomeraties, d.w.z. voor Nederland voornamelijk in de Randstad. Dit komt door de grote differentiatie in arbeidsmarkt, toeleveringsbedrijven en informatie die de agglomeratie kenmerkt. Innovatie betekent derhalve geen doorbreking van de regionale centrum-periferie-structuur. Desalniettemin zijn er een aantal 'innoverende eilandjes' in de perifere gebieden (bv rond Hengelo) en het is van belang deze zoveel mogelijk uit te bouwen.

In het bovenstaande is reeds op de overheid gedoeld waar gesproken werd over innovatiebeleid, het sturen van overheidsopdrachten in bepaalde richtingen en stimuleren van regionale groeikernen. Daar kunnen we nog aan toevoegen het stellen van bepaalde eisen van overheidswege aan goederen en diensten, bijvoorbeeld in het belang van het milieu. Van Loon (Ministerie van Volksgezondheid en Milieuhygiëne) stelde dat de overheidsbureaucratie zoals deze momenteel georganiseerd is, niet adequaat op deze verlangens kan reageren en dat in dit opzicht sociale innovatie nodig is. Overigens meende hij dat de industrie nogal vijandig stond tegenover overheids-eisen ten aanzien van de produktie.

vervolg op pag. 15

medisch

De bijdrage van Van Loon ging meer in het bijzonder over sociale innovatie in de medische sector¹⁰. De sterke groei van de medisch-curatieve consumptiebehoefte schept een toenemende afhankelijkheidsrelatie 'patient-arts'. Om dit te doorbreken dienen alternatieve ontwikkelingen die opkomen uit de burgerij zoveel mogelijk de kans te krijgen zich te ontplooiën. Innovatie op dit terrein verdient bovendien prioriteit gezien het grote macro-economische beslag van de uitgaven voor de volksgezondheid. Van Loon toonde zich daarbij een voorstander van regionale decentralisatie.

Tenslotte noemde Van Spengler (Gemeente Amsterdam) als voorbeeld van sociale innovatie het aanleggen van 'woonerven' in steden.

In zijn bijdrage over onderwijs en innovatie verwees Koopman (UvA) naar onderzoekresultaten van Psacharopoulos, waaruit blijkt dat de marginale opbrengst van inverseringen in onderwijs (human capital) aanvankelijk afneemt naarmate het inkomen per hoofd stijgt, maar in de meest ontwikkelde landen vervolgens weer toeneemt door het belang van hoog-ontwikkelde arbeid als complement van geavanceerde techniek.

G.J. Schotsman

- 1 In de 'Nota onderzoek EGI: innovatie en incubatie in stedelijke gebieden' geeft J.G. Lambooy de volgende definitie: incubatie in grote steden of grootstedelijke zones is de nieuwstichting van (en/of de uitbreiding van bestaande) bedrijvigheid door innovatie, in de brede Schumpeteriaanse zin opgevat (Nota, blz. 3).
- 2 Om te voorkomen dat met het badwater ook de baby wordt weggegooid, wil ik hier de kanttekening bij plaatsen dat het conjuncturele instrumentarium, ook al zou dit tekort schieten om de huidige crisis op te heffen, ons wel behoed heeft voor een verergering van de crisis. Tot het conjuncturele instrumentarium dienen we ook te rekenen subsidies van overheidswege in geval van (conjuncturele) werktijdverkorting, overheidssteun aan door conjunctuur getroffen bedrijven en de zogenaamde automatische stabilisatoren (vooral sociale verzekeringen).
- 3 Zie voor een nadere uiteenzetting van Van de Woestijne's ideeën zijn artikelen "1920-1970 en de huidige lange depressie", Economisch Bulletin, Vrije Universiteit, jan 1978, blz 11-17 en "De goede jaren die aan de depressie voorafgingen", Tijdschrift voor Geschiedenis, 1969, blz 359-382.
- 4 In de discussie wees ik op de mogelijkheid dat bedrijfstakken die een verhoudingsgewijs grote toename van de produktiviteit realiseren en een relatieve prijsdaling vertonen, desondanks slechts een betrekkelijk geringe afzetvergroting ervaren door een lage inkomenselasticiteit, terwijl bedrijfstakken die zelf weinig produktiviteitsstijging kennen en derhalve een geringe bijdrage leveren tot de groei van het reële inkomen, juist sterk van deze groei profiteren door hoge inkomenselasticiteiten. Uit een bedrijfstakkenonderzoek dat F. B. van de Poll en ik momenteel doen, blijkt dat dit voor een niet onbelangrijk aantal bedrijfstakken opgaat.
- 5 H.J. Lim verwijst in dit verband naar R. Rothman, Ch. Freeman et. al., "Sappho Updated phase II", in Research Policy, Vol 3, no 3, North-Holland Publ.Comp., November 1974.
- 6 Zie over basisinnovaties en verbeteringsinnovaties ook L. Hoffmann, "Wetenschappelijk stoeien met techniek", ESB, 15 febr 1978 en J.J. van Duijn, "Actualiteit en beleidsimplicaties van de Kondratieff-cyclus", ESB, 25 jan 1978.
- 7 In enkele artikelen (Economisch Dagblad, juli 1977, betoogt J.G. Post daarentegen dat juist een oligopolistische marktstructuur met tamelijk hoge winsten innovatie het meest stimuleert.
- 8 VNO en NCW, "Innovatie en nieuw elan", nov 1977.
- 9 Tot deze aanbeveling komt ook het rapport "The current international economic climate and policies for technical innovation", Schience Policy Research Unit, University of Sussex, ism. Staffgroup Strategic Surveys TND, 1977. Zie voor een bespreking van dit rapport: L. van der Geest, "Innovatie", ESB, 22/29 maart 1978.
- 10 Zie voor innovatie in de dienstensector in het algemeen: "Policies for innovation in the service sector", OECD, 1977. Zie verder in het kader van politiek-maatschappelijke aspecten van innovatie het nummer van de Journal of Economic Issues (Dec 1972) gewijd aan "macroeconomic institutional innovation".

uitgeverij pegasus



Nieuw bij Pegasus:

Onno Bosma, Maria Milikowski, Sylvia Schreuders:

ONDERWIJS IN BEWEGING

(voor vernieuwing en democratisering)

82 pagina's, paperback, prijs f 8,50



verkrijgbaar bij BOEKHANDEL PEGASUS
(en in de boekhandel)
LEIDSESTRAAT 25, ADAM
TEL. 231138

HERPROGRAMMERING

In Rostra nr. 61 van mei j.l. heb ik geprobeerd de belangrijkste argumenten aan te geven om aan de economische faculteit toch vooral door te gaan met de herprogrammering van de studie op basis van het Herstructureringsrapport. Dit naar aanleiding van de evaluatienota van het Ministerie van O & W over de eerste ronde van de herprogrammering. Hierop kan aangevuld worden, dat het betreffende commentaar in grote lijnen door de faculteitsraad in de vergadering van 17 april is overgenomen.

hoger onderwijs voor velen?

Onder deze inmiddels veel bekritiseerde titel heeft onderwijsminister A. Pais een nieuwe nota geproduceerd, waarin hij nog een stap verder gaat in zijn kritiek op de herprogrammering. De situatie wordt als 'muurvast' gekenschetst, de gewenste resultaten zijn volgens Pais niet bereikt en dus moeten de resultaten van de hele herprogrammeringsoperatie maar aan de kant geschoven worden. De maximale cursusduur wil Pais daarbij op 4 jaar stellen met een uitloopmogelijkheid van slechts één jaar; bovendien zal er een streng selectieve propedeuse moeten komen en zullen slechts weinigen tot de post-doctorale opleidingen worden toegelaten. Dat de situatie niet 'muurvast' zit gezien vanuit de universaliteit van Amsterdam, dat zeer vele van de ingediende programma's geheel voldoen aan de wettelijke eisen van de Wet Herstructurering (waaronder ook het programma van deze faculteit) en dat hier juist geprobeerd wordt de efficiëntie en de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren lapt Pais gewoon aan zijn laars. Hij komt in zijn nota met volledig uitgewerkte wetswijzigingen.

drs. H. OOSTENDORP

herprogrammeringsfunktionaris

Uit de reacties in de pers, van de studenten en anderen blijkt wel, dat deze nota een schok door de universiteiten heeft doen gaan. Ik zal hier niet uitgebreid op de inhoud van de nota ingaan, ook al omdat deze nog niet officieel aan de faculteiten is verzonden en dus ook niet besproken is in de faculteitsraad. In eerste instantie kan ik verwijzen naar het al genoemde commentaar op de eerste nota-Pais, waarin voldoende wordt ingegaan op de noodzaak om door te gaan met de uitwerking en invulling van de herprogrammering.

propedeuse 78/79

Deze zal voorzover mogelijk al volgens de uitgangspunten van ons Herstructureringsrapport worden ingericht. Dat daarbij niet onmiddellijk

een volkomen 'ideaal' programma tot stand komt is gezien de vele wensen, kritiekpunten en knelpunten in het huidige programma niet zo vreemd. De bereidheid bij docenten en studenten om te werken aan een zo goed mogelijk programma is echter duidelijk aanwezig.

Het bijstellen, verbeteren en vervolgens gewijzigd weer programmeren van het onderwijs vereist een systematische, permanente evaluatieprocedure. Aan het ontwerpen van een dergelijk systeem voor de propedeuse (waarin de Propedeuse-raad ongetwijfeld een belangrijke rol zal moeten spelen) werkt men in de commissie evaluatiesysteem propedeuse, waarvan binnenkort de resultaten te verwachten zijn. Dit geldt ook voor voorstellen om de studievertraging en de -uitval tegen te gaan.

Bij het ter perse gaan van dit nummer legt de Commissie Algemene Inleiding de laatste hand aan haar eerste rapport. Deze commissie is de afgelopen tijd bezig geweest met



wil de commissie graag verder werken aan een werkelijke integratie in de komende jaren en zal zij direct in september haar werk naar alle waarschijnlijkheid voortzetten.

T.a.v. de rest van de propedeusestudie geldt, dat er voor de meeste vakken geen ingrijpende wijzigingen in het programma doorgevoerd zullen worden. Alleen micro heeft voor de gehele propedeuse een andere indeling en fasering ontworpen, die ook voor andere vakken gevolgen kan hebben. Dit laatste geldt ook voor het programma van de Algemene Inleiding.



semesters 79/80

Op dit moment zijn de voorbereidingen daande voor herprogrammering van het kandidaats voor 79/80. Na de propedeuse (in de zogenaamde voortgezette basisperiode) zal het onderwijs in semesters (16 weken) worden gegeven in plaats van in de huidige 11 weken. Dit heeft nogal wat organisatorische, roostertechische gevolgen, die door een 'technische' commissie onderzocht worden op dit moment. Een 'inhoudelijke' commissie zal zich tegelijkertijd gaan bezighouden met de gevolgen voor inhoud van de vakken, de te hanteren onderwijs- en werkvormen e.d. vooral met het oog op de studieverkorting en andere wensen, die in het Herstructureringsrapport staan opgesomd (blz. 15). Tot zover deze keer over de stand van zaken rond de herprogrammering aan de economische faculteit. Voor méér informatie ben ik te vinden op kamer 2136 (tel. 4136).

Hans Oostendorp

HANNOVER MESSE 1978 :

weinig echt nieuw

Ieder Jaar organiseert de vakgroep Bedrijfsinformatica en Accountancy een excursie naar de Hannover Messe.

Deze Messe is een Jaarbeurs waar industriële producten van velerlei aard ten toon worden gesteld.

Zo zijn er producten te zien op het gebied van de electronica, de communicatie, gereedschappen, vervoer en energie voorziening.

Een belangrijk gedeelte van de beurs wordt ingenomen door het Centrum voor Bureau en Informatie techniek (CeBIT). Hier worden de nieuwe en minder nieuwe ontwikkelingen op het gebied van de Informatieverwerking getoond.

De bedoeling van deze excursie, ook wel studiereis, is de studenten die geïnteresseerd zijn in Informatica en Automatisering de gelegenheid te geven zich een voorstelling te maken van de apparatuur die er op dit gebied op de markt gebracht wordt.

Op zichzelf bieden de colleges Bestuurlijke Informatie Verzorging en Informatie Technologie (BIVIT) hiervoor niet voldoende gelegenheid. Hoewel ook in de loop van het collegejaar enkele excursies georganiseerd worden naar enkele afzonderlijke computerapparatuur-leveranciers, biedt de Hannover Messe juist de gelegenheid een beeld te krijgen van zo ongeveer alles wat er op dit gebied te koop is.

Dat een bezoek aan de beurs door de vakgroep van grote betekenis wordt geacht voor de studenten die de colleges BIVIT lopen, blijkt uit het feit dat een bezoek aan deze Messe volgend jaar verplicht wordt voor het tentamen BIVIT-groot.

Dit jaar heeft het bezoek aan de Messe plaats gehad van 22 tot en met 25 april. Op het programma staan dan: het gewone Messebezoek in groepjes aan de diverse stands naar eigen keuze, een georganiseerd bezoek aan de Philips stand waar niemand veel wijzer van is geworden, een bezoek aan de kamer van kooophandel waar we iets te horen kregen over de Duits-Nederlandse handelsbetrekkingen die deze kamer verzorgt en die blijkens door de Rabobank beheerst werden en waar de discussie na afloop zich toespitste op de voor en tegens van de Postbank, wat de afgevaardigde van de bank c.q. kamer helemaal niet zo leuk bleek te vinden en een, aangeboden, bezoek aan de Messe-show (een soort van revue/variëte).

apparatuur

Om geïnteresseerden een indruk te geven van wat er al zo te zien was op de beurs, en wat niet, de volgende greep uit de oversteepende hoeveelheid informatie verwerkende apparatuur zoals dat zo mooi heet.

-Tekstverwerkende apparatuur (dicteermachines, schrijfmachines, telexapparatuur en Intercom),

-Gegevensverwerkende apparatuur (computers, officecomputers, bijbehorende software en randapparatuur zoals regelprinters, schijfeenheden en magneetbandstations),

-Rekenapparatuur (zakrekenmachines, tafelrekenmachines, microcomputers),

-Tekenaarapparatuur (tekentafels, plotters, grafische beeldbuisstations),

-apparatuur voor kantoorinrichting en -organisatie.

Alle grote en heel veel kleinere computerapparatuurleveranciers zijn op de beurs vertegenwoordigd. Voor de Nationalisten onder ons: ook Daisy Systems (voormalige Tealtronic) was op de beurs te vinden.

-Apparatuur voor geld en goederenverkeer.



stabiel

Waren er spectaculaire, nieuwe zaken te vinden dit jaar? Antwoord:neen. Wat was er dan wel te zien op de beurs dit jaar?

Volgens welingelichte kringen was er dit jaar een stabilisatie te zien op de markt.

Wat betreft de afzonderlijke deelmarkten:

Wat betreft de grote computersystemen is de groei er uit. Er komen dan ook weinig grotere modellen meer uit.

Men beperkt zich tot het verfijnen van de systemen en het aanbrengen van bepaalde perfecties.

Wat betreft de middel-grote systemen zijn de groei mogelijkheden duidelijk beter. Zo bracht Philips een tweetal nieuwe modellen op de markt (P 330 en P430), die evenwel geen spectaculaire vernieuwing inhielden.

Wat betreft de kleinsystemen is demarkt nog steeds vol op in beweging. Een ontwikkeling die nog steeds doorgaat is het steeds kleiner worden van de systemen.

Zo was bij de zak-rekenapparatuur een apparaatje te vinden met het formaat van een Amerikaanse Credit Card en de dikte van een viertal millimeters. Verder gaan vooral de interne geheugens steeds minder ruimte innemen Casio en Sharp

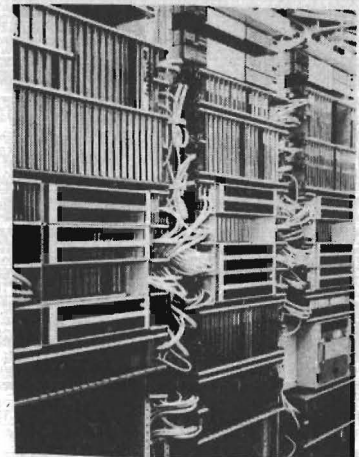
Ook een ontwikkeling die nog steeds doorgaat is de opmars van de floppy-disk als opslagmedium.

Op het gebied van de tekstverwerking zijn steeds fraaiere apparaten te krijgen. Standaard brieven die eenmaal getikt zijn worden op een kleine floppy-disk opgeslagen en kunnen naar believen later weer uitgeprint worden met alle eventuele wijzigingen die men daarin wil aanbrengen. Videc, Philips en Olympia hadden hierin fraaie apparaten.

hobby

Een markt voor de toekomst is die der zogenaamde "hobby-computers". Dit zijn kleine computers (16-32KB) die met een hogere programmeertaal geprogrammeerd kunnen worden (bv. BASIC) waaraan bepaalde randapparatuur gekoppeld kan worden zoals een printer en die geschikt zijn voor bepaalde educatieve doeleinden. De problemen die bijvoorbeeld bij het kandidaatsvak voortgezet boekhouden aan de computer gevoerd worden zouden gemakkelijk en evensnel door deze soort computers opgelost kunnen worden. Een voorbeeld van deze soort computer was te zien als de PET-Computer van Commodore. IBM was dit jaar te zien met een systeem om bepaalde soorten baliewerk bij banken te automatiseren, zoals het storten, opnemen en wisselen van geld.

Opvallend was verder dit jaar, dat er dit jaar vrij weinig "point of sale" apparatuur te zien was. Deze apparatuur maakt het automatisch lezen van prijskaartjes mogelijk, waardoor er zodoende minder kans op fouten zijn bij de kassa. Blijkbaar kleven er toch nog wel wat moeilijkheden aan de toepassing van deze apparatuur, en kan het nog wel even duren voordat deze apparatuur algemeen toepassing zal vinden in de winkels. NCR had nog wel een demonstratiemodel op haar stand.



Tot zo ver het overzicht van de nieuwe en minder nieuwe zaken die er op de Hannover messe te zien waren.

Bij het bezoeken van een beurs waar eigenlijk alleen maar nieuwe apparatuur getoond wordt moet je eigenlijk niet uit het oog verliezen dat veel van de getoonde apparatuur nog nauwelijks wordt toegepast en dat op zijn minst de meeste bedrijven en instellingen nog met apparatuur werken die al enkele jaren oud is.

Zo waren er op de beurs nauwelijks meer echte boekhoudmachines te vinden, terwijl die nog wel heel veel gebruikt worden in de praktijk. Alleen Datasab had er nog een staan.

Een ponskaartenmachine voor primaire vastlegging was ook nauwelijks te vinden. Ten slotte valt ook waar te nemen dat de magneetschijf de magneetband steeds meer verdringt als opslagmedium. Ondanks de weinige spectaculaire vindingen was de beurs in Hannover weer de moeite waard om te bezoeken.

Ook de wijze waarop deze excursie van de zijde van de staf begeleid werd verdiend een woord van waardering.

Tijdschrift voor Politieke Ekonomie

Dat er problemen zijn rond onze energie-voorziening is genoegzaam bekend, evenals het feit dat over de oplossing van die problemen zeer uiteenlopende meningen bestaan.

In Nederland hebben we zeer direkt te maken met het kernenergieprobleem door de uitbreiding van de UCN-fabriek in Almelo. De artikeken in dit nummer van TPE trachten duidelijk te maken, dat het politieke, militaire en economiese geharrewar rond Almelo niet op zichzelf staat. De schrijvers maken duidelijk dat de besluitvorming over energiezaken bepaald niet geschiedt op basis van maatschappelijke argumenten. Het zijn veel-er de prioriteiten van een handje- vol grote ondernemingen, die de maatschappelijke ontwikkelingen hier voor een groot deel bepalen.

Een artikel van Jan de Jong en Arnold Koper (Staat, bodemschatten en energiepolitiek) beschrijft de rol van de staat bij de winning van olie en gas en de energiepolitiek.

aardgas

Al vroeg had de nederlandse staat be- moeienis met de energievoorziening. Sinds de Mijnwet uit 1810 is de staat eigenaar van bodemschatten en bepaal- zij wie die bodemschatten mocht ex- ploiteren. Er was wel opsporingsvrij- heid, maar eigenlijk was dit een mono- polie van de Bataafse Petroleum Maat- schappij en later van de Nederlandse Aardolie Maatschappij.

Na de ontdekking van de grote aard- gasbel in Slochteren werd reorgani- satie van de nederlandse energiemarkt noodzakelijk, dit gebeurde o.l.v. de overheid. Het resultaat van die reor- ganisatie was de integratie van olie- en kolenkapitaal in één energiemono- polie. Gedeeltelijke privatisering van het centrale gasproductie- en distributieapparaat was het gevolg, al hield de staat toezicht op prij- zen en tarieven. Pas veel later be- sefte men, dat er grote aardgaswin- sten naar de oliekoncerns waren ge- gaan i.p.v. naar de gemeenschap.

Na de zestiger jaren ontstaat er kon- kurrentie tussen geïmporteerde olie en nederlandse steenkool en tevens onderling tussen de grote oliepro- ducenten. Ingrijpen van de staat werd noodzakelijk. Maar omdat de staat in de eerste plaats een slagveld van verschillende economiese belangen- groepen is, is het idee van de staat als een wellicht niet-neutrale, maar

toch in ieder geval vrij harmonieuze instantie waaruit na een proces van wikken en wegen en de nodige demo- kratiese procedures een beleid tevoor- schijn komt volgens de schrijvers geen reeel beeld van de wijze waar- op een beleid tot stand komt.

Naarmate de staat in toenemende mate zelf materieel belang (zoals bv. de aardgasbaten) krijgt in de energie- voorziening, zal zij ook willen pro- fiteren van hogere gasprijzen, ten koste van andere belangen. Moeilijkheden komen er bij het Con- tinentaal Plat (olie- en gaswinning uit de Noordzee); de oliekoncerns willen (vanwege de hoge financiële risico's die zij lopen bij opsporing in de Noordzee) de grootst mogelijke zekerheid dat zij een commerciële vondst kunnen ontginnen op basis van vooraf gemaakte afspraken. Hadden de maatschappijen nog weinig bezwaar te- gen deelneming van de overheid in Slochteren; tegen participatie van de staat in het Continentaal Plat verzetten zij zich sterk.

slochteren

In het geval van Slochteren ziet men dat er een gigantiese energie-monopo- lie tot stand kwam, waarin Shell en Esso ook vrolijk deelnamen. Het tra- ditioneel in overheidshanden zijnde productie- en distributieapparaat werd door de deelneming van deze kon- cerns in de Gasunie gedeeltelijk ge- privatiseerd. Zo kon ook voorkomen worden dat het aardgas (voor huis- houdelijk gebruik) met de olieproduk- ten (stookolie) van de oliekoncerns zelf zou moeten gaan concurreren. Bij een groot deel van de bevolking leefde de opvatting, dat de opbreng- sten van aardgas enolievondsten aan de gemeenschap moesten komen. De toen- malige minister van Economiese Zaken Den Uyl deed toen voorstellen voor de mogelijkheid van staatsparticipa- tie in de winning van succesvolle

olievondsten op het Plat. Staatsdeel- neming zou plaatsvinden in geval van ekonomies winbare hoeveelheden, de staat zou dan vetorecht hebben in prakties alle zaken. Hevig protest van de oliemaatschappijen volgt; een te groot deel van de Tweede Kamer is tegen.

De nieuwe regering De Jong komt met een herziene versie van de AMvB, waar- in staat dat de afweging van staats- deelneming geschiedt op louter finan- ciële gronden, alleen bij rijke gas- velden zou er sprake zijn van staats- participatie.

Dan krijgen we de energiekrisis in 1973, de verhoudingen op energiege- bied lijken geheel omgegooid. Aan

Het 5-de nummer van TPE staat bijna geheel in het kader van de energie. Een artikel van Hans Schenk over het beleid van de Bondsrepubliek inzake kernenergie, Cor Uitham e.a. beschrij- ven het nederlandse kernenergiebeleid

de periode van goedkope en overvloe- dige energie kwam een einde; het en- giebeleid zou voortaan in termen van schaarste worden geformuleerd.

Dit deed grote delen van de bevol- king en de regeringsleiders beseffen dat het energievraagstuk krachtiger en meer gecoördineerd moet worden aangepakt; de staat krijgt meer dan voorheen een regulerende rol toege- wezen.

Het energiebeleid diende te worden her- zien. Enkele doelstellingen van de regering Den Uyl (energienota van minister Lubbers):

- wat betreft het energieverbruik:

 1. beperking van de vraag door prijs- verhogingen;
 2. geen verdere exportkontrakten en
 3. afbouw van de vraag van grootver- bruikers.

Wat betreft de prijzen heeft de cen- trale overheid grotere bevoegdheden voor zichzelf opgeëist (bv. minimum- prijzen voor aardgas vaststellen). Wel kwam er protest van de industri- ele verbruikers, met als gevolg dat hun aardgasprijzen minder sterk ste- gen.

-wat betreft de energieproductie:

1. vorming van een strategiese reser- ve van het Slochteren.gas (5%)
 2. verruiming van het aanbod door im- port van kolen en gas;
 3. vergróting van staatsdeelneming in de olie- en gaswinning op het Con- tinentaal Plat en tevens versnelde exploitatie hiervan.
- Zelfstandige opsporing en winning door de staat werd niet noodzakelijk geacht, wel krijgt BSM e en algemene vergunning tot deelneming op het Plat.

Tot slot komen de schrijvers tot de volgende konklusies:

Dat de staat participeerde bij gas- winning (Slochteren) was al geaksep- teerd; deelneming in de oliewinning op het Plat was iets geheel nieuws. Door de hevige protesten van olie- koncerns en andere bedrijven wordt het energievraagstuk ondergeschikt gemaakt aan de belangen van het pri- vate energiekapitaal. Na de energie- krisis ziet men toch weer sterker overheidsoptreden, hoewel de nieuwe maatregelen geen aanzet tot een seri- euze greep op de energievoorziening blijkt. De belangen van de energie- producenten zijn beschermd gebleven en het konfliktpotentieel met de ver- schillende verbruikersgroepen blijft groot.

NdB.



Ingezonden door een anoniem stafid, denken wij.

Jonge bedrijfseconomen die de moderne ontwikkelingen in accountancy, E.D.P. en financial planning and control willen blijven volgen.

Arthur Young & Company Nederland, een internationale maatschap van accountants, is gevestigd, in Den Haag. De Arthur Young organisatie (accountants, belastingadviseurs en management consultants) heeft kantoren overal ter wereld.

Onder meer door de voortdurende groei van onze praktijk door het gehele land zoeken wij contact met jonge bedrijfseconomen die de post-doctorale accountantsopleiding (gaan) volgen en een werkring ambiëren in een internationale accountantspraktijk.

Werken bij Arthur Young is voor economen interessant omdat:

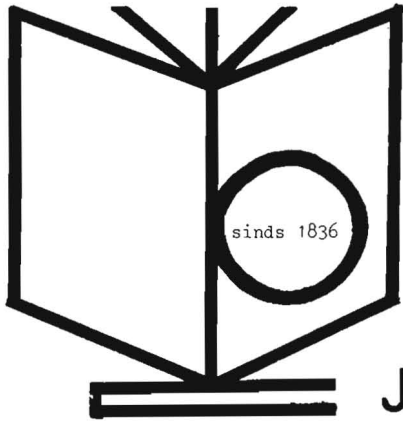
- men door het volgen van seminars in kantoortijd zowel in Nederland als elders in Europa steeds up-to-date blijft inzake internationale ontwikkelingen op het gebied van de accountancy en de bedrijfseconomie
 - begeleiding van werk en bijsturing van de carrière aangepast zijn aan het niveau van bedrijfseconoom
 - er verschillende keuzemogelijkheden zijn voor specialisatie binnen het vakgebied
- de praktijkopleiding plaats vindt bij modern georganiseerde multinationale bedrijven
- onze arbeidsvoorwaarden uitstekend zijn.

Gaarne willen wij de heren economen in een vertrouwelijk gesprek nader voorlichten en hen in staat stellen op informele wijze kennis te maken met onze organisatie. Neem daarvoor contact op met Drs. A.J. Meyer of de heer C.C.M. van Noord - tel. 070-46.92.28 of schrijf ons - Laan van Meerdervoort 47, Den Haag.

ARTHUR YOUNG NEDERLAND
internationale accountants

brinkman's

boekhandel



Jodenbreestraat 23 - kamer 2386
Amsterdam - Tel.: 020 - 525 4024

Opnieuw leverbaar:

Rapport Hofstra - Inflatieneutrale belastingheffing.
Staatsuitgeverij 1978 f 30,00

Leverbaar in de 2e week van mei:

Jaarverslag van de Nederlandse Bank prijs ca f 10,00

Leverbaar ca half mei:

Centraal economisch plan 1978
Staatsuitgeverij 1978 prijs ca f 20,00

Edward R. Tufte - Political control of the economy

Sharp analysis and astute observations lead to an eye-opening view of the impact of political life on the national economy of America and other capitalist democracies.
Princeton University Press 1978 ca f 35,-

Gruchy - Comparative economic systems

As nations making up economic systems have such diverse ideological, cultural and economic characteristics, they can be classified only loosely as capitalist, socialist or communist, or as developed and developing countries. In this second edition attention is directed toward a number of problems that have become more important throughout the World since the quarter century of post-World War II prosperity came to an end in the early 1970s.
Houghton Mifflin 1978 prijs ca f 51,40

Eindelijk verkrijgbaar:

McCracken-report: Towards full employment and price stability
OECD, 1977 prijs ca f 35,20

Opnieuw leverbaar:

Alec Nove - The Soviet Economic System
Allen & Unwin 1978 prijs ca f 27,05



EKONOMIE
GEOGRAFIE
PLANOLOGIE
SOCIOLOGIE